

DE GEUZENPENNING

MUNT- EN PENNINGKUNDIG NIEUWS

6e JAARGANG

No 1

JANUARI 1956

CARL MILLES †

Op 19 September j.l. overleed de Zweedse beeldhouwer Carl Milles, een internationale figuur, die een zeer eigen plaats in de beeldhouwkunst innam. Geboren in 1875 in Örbýgård bij Uppsala, vestigde hij zich na een ruim tienjarige periode van studie (o.a. te Parijs) en van reizen (vnl. naar München, Oostenrijk en vooral Italië) in 1908 te Lidingö bij Stockholm, waar hij zijn atelier bouwde, nu beroemd als de Milles-gården en uitgegroeid tot een grootse aanleg met terrassen en galerijen, waar veel van zijn beeldhouwwerken op ideale wijze zijn opgesteld en zijn voor zijn kunstgevoel typerende collectie van klassieke en middeleeuwse kunst is ondergebracht. Na zijn vertrek naar Amerika in 1929, waar hij hoogleraar werd aan de Academie te Cranbrook bij Detroit (Michigan) bleef hij het contact met zijn uitgebreide Zweedse vriendenkring bewaren en voerde hij nog vele grote opdrachten uit voor zijn vaderland, zoals o.a. de Orpheus-fontein vóór het Concertgebouw te Stockholm, waar hij van 1926-1936 aan werkte en die karakteristiek is voor zijn kunst. Orpheus — de centrale figuur in deze fontein — daalt hier, spelend op zijn lier, af in de onderwereld, aangegeven door een krans van lager geplaatste figuren, die opgeschrikt door de muziek, verwonderd, hunkerend of diep aandachtig luisteren. Het motief van de bijna zwevende figuren, die de suggestie wekken, of zij zich vrij in de ruimte bewegen, keert herhaaldelijk terug in Milles'

werk, bij de vele fontein, die hij maakte dan nog versterkt door de beweging van het water, dat een essentieel deel van de compositie uitmaakt. Dit water in beweging, als tegenspeler van de sculptuur, houdt Milles voortdurend bezig. In Rome, waar hij herhaalde malen vertoefde en waar hij de laatste jaren zijn atelier had in het Amerikaanse Instituut op de Gianicolo, zat hij vaak uren lang op de rand van een fontein gefascineerd te kijken naar het wisse-

DE GEUZENPENNING

DRIEMAANDELIJKSE UITGAVE

van het Kon. Ned. Genootschap voor

Munt- en Penningkunde

en van de Vereniging voor

Penningkunst

REDACTIE

Dr A. N. Zadoks-Josephus Jitta

Dr D. A. Wittop Koning

Jhr Ir A. C. von Weiler

REDACTIE-SECRETARIAAT

J. Schulman

Keizersgracht 448

Amsterdam-C.

ABONNEMENTSPRIJS

voor niet-leden van

een der beide verenigingen

f 2.— per jaar

ADVERTENTIES

¼ pagina f 50.— per jaar

POSTREKENING 31187 t.n.v.

Kon. Nederlands Genootschap

voor Munt- en Penningkunde

Amsterdam

Carl Milles:

*Jubileum-tentoonstelling
Göteborg 1923*

lende waterspel. Te St. Louis (Missouri) is dit samenspel van sculptuur en spuitend water tot een uitbundige

eenheid geworden in zijn „vattens möte” van 1940, symboliserend de ontmoeting van de Missouri en de

Mississippi, de twee grote stromen, die vanaf St. Louis samen gaan. De mannelijke stroomgod, in een houding vol ingehouden verwachten, komt, een waterlelie in de hand, de bevallige stroomgodin tegemoet, gedragen door een grote, blij spuitende vis. Een uitgebreid gevolg van humoristisch aandoende waterwezens voltooit de vrolijke stoet.

Ongebonden vitaliteit spreekt ook uit de weinige penningen, die hij maakte, waarvan de hierbij afgebeelde geslagen penning van de jubileumtentoonstelling in Göteborg in 1923 typerend is met zijn klassiek-doorleefde figuren. De niet zeer heraldische stand van de leeuw van Göta-land doorbreekt toch het penningvlak niet, dank zij de horizontale accenten van ledematen, kroon, het Zweedse wapen en het jaartal, terwijl de wattergolven, de gespleten staart en het zwaard de ronding van de rand herhalen. Niet te stuiten is de beweging van de godenstoet, vertegenwoordigend wetenschap, industrie, handel en zeevaart, die Göteborg groot maakten. Het rhythmische lijnenspel der benen, voortgezet in de verticalen van de attributen, vinden een evenwichtig tegenspel in het doorgaande vlak van de op archaische wijze naar voren gewende brede schouders en in de grondlijn. Het speelse dolfijntje, symbool der havenstad, neemt beide tegenbewegingen in zich op. Hoe ongedwongen deze penning ook aandoet, strenge compositieregels liggen er aan ten grondslag, die onopvallend verwerkt zijn. Dit is typerend voor Milles, die tegen jonge kunstenaars placht te zeggen: „vergeet niet om anatomie te studeren; leer het zo intensief, dat je het in de vingers hebt, maar ook zo, dat je het niet nodig hebt”, hiermee bedoelend, dat een grote technische vaardigheid nodig is, om vrij scheppend te kunnen werken.

O. N. KEUZENKAMP-ROOVERS

TOUCH PIECES

The present vogue for wearing coins as pendants or on bracelets may, curiously enough, have some other significance than the enhancement of feminine charms. In the East, as is well known, coins as jewelry have for centuries been a common practice, which explains why Florentine florins and Venetian sequins so often have been pierced. In fact the trade-name for those little black discs on women's hats, so beloved of our Victorian grandmothers, is still sequins. But in England the wearing of a gold coin — albeit of a particular type — has a long and interesting history, and as the subject is little known abroad, with no imitations in Europe, this is my excuse for bringing it to your notice.

It was in Edward IV's reign, in 1470, that a new gold denomination was struck, the *Angel*, worth 6s 8d. The type adopted was of the Archangel St. Michael standing, facing, on the dragon which he pierces with his spear, and on the reverse: PER CRUCE TVA SALVA NOS XPC REDET (*Per crucem tuam salva nos Christe Redemptor*) ship to r., with mast in the form of a cross.

Whether because of the Archangel destroying the evil beast, or because of the reverse legend, soon after its issue it became the practice for this particular coin to be used at the ceremony of „touching for the king's evil”.

Since the King ruled „by Divine right”, a normal mediaeval conception, he was supposed to be endowed with certain Divine powers, one of which was the ability to cure sufferers, from the king's evil. This disease is supposed to have been scrofula, and it was called „the king's evil” not because the king wished it on his subjects, but because only the king could cure it by touching the sufferer, rather in the manner in which our

Lord also touched sufferers in the Gospels.

In order to ensure that this process should endure, it became the practice for the king to give an Angel which he had „touched” to the more wealthy sufferers, and these Angels — known as Touch pieces — were always given pierced, with a fairly large very neat circular hole, so that they could be worn round the neck. It is therefore quite easy to recognize an Angel which has been used as a Touch piece, from one which has been pierced for suspension at some later date, as the hole is larger than really necessary, and cleanly punched out, presumably at the Royal Mint.

The Angel as a current issue continued until the reign of Edward VI, but with Mary, although the Angel was still issued for currency, it is commoner as a Touch piece than otherwise. The same is true of the reigns of Elizabeth, James I and Charles I, and the last issue was in 1634.

During the Commonwealth none were issued for there would be no king to perform the ceremony, and with the Restoration, although Touch pieces were struck, with the same general type, they were no longer Angels, but small medalets definitely issued for that purpose and none other. These occur also of James II and of Anne, who being descended from a Stuart would naturally claim the right, but there are none of William and Mary, nor of William III, probably because Mary, being a joint sovereign with William, a follower of Calvin, could not perform the ceremony alone.

With the advent of the Hanoverians the practice lapsed entirely. Both the Old Pretender as James III and the Young Pretender as Charles III issued Touch pieces, however, similar in type to those of Charles II and James II, but in silver as owing to their reduced circumstances, they

could not afford to strike them in gold. This was undoubtedly done to demonstrate publicly their claim to be the rightful kings of England. And with this last piece the series comes to an end after a period of about 300 years.

Is the use therefore of coins as pendants perhaps some dim belief in their healing value?

L. S. FORRER

Naschrift van de Redactie. Bij uitsondering wordt hier een bijdrage in vreemde taal gepubliceerd. Het hier beschrevene is echter zo typisch Engels, dat vertaling onmogelijk bleek.

Schr. zet uiteen, hoe onder Eduard IV, in 1470, een nieuw goudstuk werd aangemunt, de angelot. De koning, die het vermogen had krop te genezen, nam al spoedig de gewoonte aan vermogende zieken een angelot te overhandigen, waarin deze geneeskraft bestendig werd geacht. Deze angelotten werden zorgvuldig doorboord, waarschijnlijk aan de Munt, om om de hals te worden gedragen. Bij de komst van het Huis van Hannover raakte deze gewoonte in onbruik, maar de beide Stuartpretendenten deden hem herleven, al moesten zij zich om economische redenen ertoe beperken deze stukken in zilver te slaan. Hiermee komt de serie tot een einde na een periode van ongeveer 300 jaar.

VERENIGING VOOR PENNINGKUNST

De jaarvergadering 1956 zal plaats hebben te 's-Gravenhage op vrijdag 17 februari a.s. De leden zullen tijdig een convocatie ontvangen.

KONINKLIJK PENNING- KABINET

Ter gelegenheid van de te 's-Gravenhage gehouden vergadering van het Kon. Ned. Genootschap voor Munt- en Penningkunde op 10 december j.l. werd in het Penningkabinet een kleine tentoonstelling gearrangeerd van „Munten, penningen en gesneden stenen”, uit de 16e eeuw. Getracht was een zo gevarieerd mogelijk beeld te geven van het werk van de stempelsnijders, medailleurs en graveurs van die tijd, door een beperkt aantal werken van iedere groep, doch van de hoogste kwaliteit te tonen in een verzorgde opstelling, zover dit in de niet voor expositie bestemde werk-kamers geïmproviseerd kon worden. Dit was mogelijk, doordat enkele verzamelaars op gulle wijze hun medewerking verleenden door stukken beschikbaar te stellen. De munten waren vertegenwoordigd door een buitengewoon rijke serie munten van Frans I van Frankrijk uit de verzameling van mevrouw A. van Kuyk-van Borselen. Uit de collecties van het Rijksmuseum en van het Penningkabinet was een groep Nederlandse noodmunten zo uitgelegd, dat telkens een origineel exemplaar naast een vervalsing of latere afslag het onderscheid duidelijk maakte.

Ruim vertegenwoordigd was de zestiende eeuwse gietpenning: een representatieve reeks Nederlandse, Duitse en Italiaanse stukken. Een belangrijk deel was afkomstig uit de verzameling van de voorzitter, terwijl ook Dr. J. P. van Erp en de heer M. Flohil een bijdrage hadden geleverd. Het beeld werd afgerond met een reeks triumpfpenningen als voorbeeld van de in deze eeuw opkomende geslagen penning. Tenslotte was de steensnijkunst te bewonderen aan een groep cameën en intagli uit de grote collectie van het Penningkabinet.

KON. NED. GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

Op 10 december werd te 's-Gravenhage een buitengewone ledenvergadering gehouden, waarvan de op de vorige bijeenkomst voorbereide wijziging van statuten en huishoudelijk reglement het voornaamste agendapunt vormde. De huishoudelijke bijeenkomst had plaats in Pulchri Studio en duurde met een onderbreking voor de lunch van 11 uur tot 15.30 uur.

Tot buitengewoon lid worden benoemd mevrouw L. Schulman-Smits te Amsterdam en de heer H. C. Vermaat te Moordrecht. Vervolgens worden om in ontstane vacatures te voorzien zes buitengewone leden op voorstel van het Bestuur tot gewoon lid benoemd.

Namens het Bestuur deelt de voorzitter mede, dat de erepenning van het Genootschap op voorstel van de Commissie van redactie is verleend aan de heer A. van der Wiel op grond van de baanbrekende artikelen over de Nederlandse munten uit de tijd van de Republiek door hem in de afgelopen jaren in het Jaarboek gepubliceerd. Daar hij wegens ziekte verhinderd is de vergadering bij te wonen wordt hem van deze onderscheiding telegrafisch mededeling gedaan.

Er worde aan herinnerd, dat de penning is afgebeeld: Jaarboek voor Munt- en Penningkunde 20 (1933), pl. X.

Namens de Commissie van redactie wordt medegedeeld, dat met de voorbereiding van de uitgifte van een algemeen register op het Tijdschrift en het Jaarboek van het Genootschap reeds aanzienlijke vordering gemaakt is, zodat de publicatie in de loop van 1956 kan worden tegemoet gezien.

Als plaats voor de jaarvergadering

1956 wordt Rotterdam aangewezen. Vervolgens komt aan de orde de behandeling van de voorstellen tot wijziging van statuten en huishoudelijk reglement, die door de op 17 juni benoemde commissie van voorbereiding waren opgesteld en die tevoren aan de leden waren medegedeeld. De belangrijkste wijziging die hierdoor tot stand komt, is dat de onderscheiding der leden in gewone leden, buitengewone leden en buitenlandse leden wordt opgeheven, zodat het Genootschap in het vervolg behalve ereleden nog slechts één soort leden zal tellen, die alle gelijke rechten en verplichtingen hebben. Na artikelsgewijze behandeling, waarbij een aantal wijzigingen, zowel van redactionele als van zakelijke aard worden aangebracht, blijkt dat de vergadering zich unaniem met de aldus gewijzigde teksten verenigen kan. Om aan de formele eis van de vigerende statuten te voldoen, verklaren de 22 aanwezige gewone leden zich bij naamafroeping alle vóór de wijziging, waardoor deze goedgekeurd is. De belangrijkste afwijkingen van het aan de leden bekende ontwerp zijn: Statuten: art. 9 wordt zo gewijzigd, dat de voorzitter door de ledenvergadering benoemd wordt; art. 16 lid 1 wordt zo geredigeerd, dat voor een besluit tot ontbinding in de eerste aanleg de goedkeuring van 2/3 der leden vereist wordt.

Huishoudelijk Reglement: aan art. 3 wordt een nieuw lid toegevoegd, inhoudende dat voorstellen tot benoeming van leden geacht worden te zijn verworpen, indien er tenminste 10 stemmen tegen worden uitgebracht; in art. 11 wordt de contributie op f 16,— per jaar vastgesteld, aangezien de vergadering er unaniem prijs op stelt alle sporen van de vroegere ongelijkheid der leden te verwijderen; het totaal der contributies blijft op deze wijze gelijk aan het vroeger door gewone en buitengewone leden tezamen opgebrachte bedrag.

Tenslotte verleent de vergadering aan het bestuur volmacht de Koninklijke goedkeuring op de nieuwe Statuten aan te vragen en deze na verkrijging tezamen met het nieuwe Huishoudelijk Reglement en andere reglementen te doen drukken.

Na afloop van de vergadering begaven de aanwezigen zich naar het Koninklijk Penningkabinet, waar een tentoonstelling voor deze gelegenheid was ingericht.

De penningmeester vestigt er de aandacht op, dat tengevolge van de wijziging van het Huishoudelijk Reglement met ingang van 1 januari 1956 de contributie voor alle leden f 16.— per jaar bedraagt (in plaats van f 20.— resp. f 15.—) en verzoekt bij overmaking op zijn postrekening 31187 hiermede rekening te houden.

Bommelse daalder 1955

BINNENLANDS NIEUWS

De stichting „Maarten van Rossum-museum” te Zaltbommel heeft ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van dit museum Bommelse daalders laten slaan en aan de leden beschikbaar gesteld. De daalders zijn door 's Rijks Munt te Utrecht in koper geslagen met behulp van een stel originele stempels uit 1582, die in het museum met enkele andere stempels uit de tijd dat Zaltbommel een eigen munt had, bewaard worden.

De vz. vertoont het stadswapen met omschrift DER STAD SaltBOEMEL MUNT 1582, de kz. een klimmende leeuw met NA GELderlands ORDonnantie DALer VAN 30 STVvers. De keuze is wel zeer toepasselijk. Merkwaardig is, dat originele stukken van dit type niet schijnen voor te komen, al is er geen reden aan de echtheid van de stempels te twijfelen. Bekend zijn slechts enkele vermoedelijk 19e eeuwse afslagen, waarvan de nieuwe zich echter door hun betere afwerking zeer gunstig onderscheiden. De oplage bedroeg 40 exemplaren.

Ter gelegenheid van de officiële opening van het nieuwe gebouw der Bijbank van de Nederlandsche Bank aan de Boompjes te Rotterdam werd van 6 tot 14 October een kleine tentoonstelling gehouden. In een der zalen van het nieuwe gebouw waren behalve een aantal stukken betreffende de Rotterdamse Bijbank, zijn gebouwen en beheerders, velerlei objecten uit geld- en bankwezen geëxposeerd. De activiteit van de Nederlandse Bank zelf was vertegenwoordigd met een fraaie reeks Nederlandse bankbiljetten benevens een pakkend exposé van de werking van het laboratorium voor beschadigde bank- en muntbiljetten en van de achterhaling van valse bankbiljetten.

Naast bankbiljetten waren de muntbiljetten en zilverbons te zien, evenals noodbiljetten uit 1914 en uit 1940 en tenslotte een vrijwel volledige reeks van Nederlandse munten geslagen sedert 1815. Hierbij sloot een groep oudere en vreemde munten en een keuze uit buitenlandse bankbiljetten aan. De zeer verzorgde expositie trok binnen enkele dagen veel bekijks.

Ter gelegenheid van de heropening op 2 October 1955 van het in de oorlog verwoeste Keulse koopmanshuis De Gürzenich werd de oude traditie aan de aanwezige autoriteiten Ratszeichen uit te reiken nog eenmaal opgenomen. Deze werden door de Keulse goudsmid en numismaat H. Pilartz vervaardigd naar het voorbeeld van de laatste Ratszeichen met jaartal 1730: vz. een roemer waaronder het jaartal 1955, kz. wapen van de stad Keulen, kantschrift BIBITE CVM LAETITIA.

*Veiling J. Schulman op
30 Jan.-1 Febr. 1956*

De catalogus van deze veiling bevat een belangrijke serie Nederlandse munten en penningen, waarbij zeer vele zeldzaamheden, munten van de Nederlandse Gebiedsdelen overzee, merendeels afkomstig uit een oude Nederlandse verzameling. (De penningen zijn grotendeels uit Amerikaans bezit).

Verder een prachtige serie Duitse munten en van alle landen der wereld (uit Amerikaans bezit); een kleine doch fraaie collectie Griekse en Romeinse munten (uit buitenlands bezit); papiergeld; numismatische literatuur; muntgewichtdoosjes en enkele munten en penningkasten.

De catalogus bevat 2179 nummers, waarvan op 33 platen de voornaamste zijn afgebeeld.

BUITENLANDS NIEUWS

De „Lockett” veiling te Londen, October 1955

Dit was één der belangrijkste veilingen van Griekse munten. Het eerste deel (alleen Italië en Sicilië), bevatte 987 nummers en de opbrengst hiervan was £ 59000.—.

Er komen nog meer gedeelten van deze verzameling in veiling (de totale schatting is ongeveer een half miljoen pond = ruim 5 miljoen gulden).

De catalogus geeft uitstekende beschrijvingen en vormt een standaardwerk; ook de platen zijn prachtig. Enkele zeer hoge prijzen zijn besteed b.v.:

No. 291 Metapontum. Gouden 1/3 stater met hoofd v. voren £ 2100.—.

No. 602 Camarina. Zilveren didrachme £ 760.—.

No. 607 Catana. Zilveren tetradrachme £ 1800.—.

No. 678 Leontini. Zilveren tetradrachme £ 2200.—.

No. 747 Selinus. Zilveren tetradrachme £ 900.—.

No. 889 Syracuse. Zilveren dekadrachme door Kimon £ 2400.—.

No. 891 Syracuse. Zilveren dekadrachme door Kimon £ 1800.—.

No. 895 Syracuse. Zilveren dekadrachme door Euainetos £ 780.—.

Penning „Slag bij Trafalgar”

In Engeland is een nieuwe penning verschenen gemodeleerd door Paul Vincze ter herdenking van de zeeslag bij Trafalgar, die 150 jaar geleden plaats vond.

Voorz. Borstbeeld van Admiraal Lord Nelson 1758—1805 met omschrift ENGLAND EVER SALUTES HIS MEMORY.

Keerz. Neptunus, zeilschip en TRAFALGAR 1805—1955.

In brons en zilver 58 mm.

Een nieuwe muntslag ter herinnering aan het vroegere keizerrijk Trebizonde

Na de val van Constantinopel in 1204 stichtte Alexius I Comnenus het Keizerrijk Trebizonde, dat weldra befaamd werd voor zijn luxueus hofleven en de schoonheid van zijn prinsessen. In het begin was het Keizerrijk afhankelijk van de Seldsjeken en de Mongolen, maar na de regering van Johannes II (1280-97) werd het geheel zelfstandig. Het had een uitgebreide transitohandel, en handelaren uit Genua en Florence vestigden zich in de hoofdstad.

In de 15de eeuw echter, door invallen van de Mongolen, Turkomannen en Turken kwam aan dit Rijk in 1461 een einde, tijdens de regering van David Angelus Comnenus (1458-61). Van deze laatste vorst zijn geen munten bekend, wel van zijn voorganger Johannes IV (1446-58).

Het Keizerrijk Thessalonica, opvolger van het koninkrijk Salonika, is gesticht in 1222 door Theodorus Angelus Comnenus Ducas, despoot van Epirus, een prins uit de keizerlijke familie van Trebizonde. Dit rijk hield echter niet lang stand door oorlogen met de Bulgaren en de jalouzie van de keizer van Nicaea. In 1246 werd het ingelijfd door Johannes I Vatatzes bij zijn keizerrijk Nicaea.

Dit kort historisch overzicht van deze twee rijken was noodzakelijk als achtergrond voor een serie munten met jaartal 1955, uitgegeven door een nakomeling, om zijn souverein recht om munten te slaan te bevestigen, vóór het aflopen van de 5de eeuw (in 1961) na de val van het Keizerrijk Trebizonde.

Aldus besloot het Keizerlijke en Koninklijke Huis Angelus Comnenus van Thessalië een serie munten uit te geven zonder betaalkracht, meer voor historisch en numismatisch gebruik, gebaseerd op de vervallen Latijnse Muntunie van Genève (in 1865).

Zijne Keizerlijke en Koninklijke Hoogheid Michael III Angelus Comnenus tekende daarom een Besluit No. 449, gedateerd Nice, 4 December 1954, tot het uitgeven van 100 series met jaartal 1955.

De serie bestaat uit:

Goud 20 francs, gewicht 6,45 gr. gehalte 900/1000.

Zilver 5 francs, gewicht 25 gr. gehalte 900/100.

Koper 10 Centimes, gewicht 10 gr. zuiver koper.

De ten uitvoerlegging van dit besluit is in handen gegeven van Dr. Cesare baron Gamberini di Scarfea, numismatisch expert en adviseur van het K.K. Doorluchtig Huis, die — als muntmeester — het muntmeester-teken „kreeft”, genomen uit zijn wapen, op de afsnede van de munten heeft geplaatst.

Het modelé is gemaakt door Prof. O. Piccione te Rome, en de technische uitvoering is van de firma Gebr. Liorioli te Milaan.

De beschrijving van de munten is als volgt:

Goud 20 francs MICHAEL III ANGELVS COMNENVS THESSQVS-
1955 Kop n.l. Keerz. IN. HOC. SIGNO. VINCES. K. EX. ORIEN-
TE. LVX-*Kreeft* Gekr. wapen tus-
sen Fr-20. Gladde rand.

Zilver 5 francs, als voren, doch kop n.r. en waarde Fr.-5.

Koper 10 centimes, als voren, doch kop n.l. en waarde ct.-10.

Iedere serie is vergezeld van een prachtig gedrukt certificaat van het Keizerlijk Huis waarvan de vertaling als volgt luidt:

Ter uitvoering van het Besluit No. 449, gegeven te Nice 4 Dec. 1954, door Zijne Keizerlijke en Koninklijke Hoogheid Michael III Angelus Comnenus, goedkeurend de uitgifte van 100 complete series, wordt verklaard dat deze serie bestaande uit 3 munten (goud, zilver en koper) is

het exemplaar No.

en dat elke serie zonder dit certifi-

caat als een vervalsing beschouwd kan worden.

Het Keizerlijk Huis Angelus Comnenus van Thessalië

De Muntmeester

getekend: Cesare Gamberini di Scarfea

Gezien voor accoord:

Uit de Residentie 29 Sept.
1955 (Feestdag van St. Michael)

getekend

+ Michael

Afdruk rubber stempel:

MICHAEL III THESS. US

PRINCPS om een kroon.

J. S.

Muntvondst India

Eerst nu is bekend geworden dat bij Bayana, ongeveer 200 km bezuiden New Delhi, een buitengewoon belangrijke muntvondst is gedaan. Dorpskinderen, die na een jachtpartij van de Maharadja van Bharatpur op zoek waren naar patroonhulzen, vonden — slechts enige centimeters onder de grond — een koperen pot met niet minder dan 2200 munten uit de Gupta-tijd. Zes keizers, van 310 tot 468, waren vertegenwoordigd. Als men bedenkt dat alle numismatische collecties bij elkaar slechts een 2000 munten uit deze periode bezitten, kan men zich enig idee vormen van het belang van deze vondst.

Drie honderd munten waren helaas al versmolten en tot sieraden verwerkt, voordat de politie in kon grijpen en de schat aan de rechtmatige eigenaar, de Maharadja, kon overhandigen. Een catalogus is in voorbereiding, van de hand van Dr. A. S. Altekar, die door de Numismatic Society of India zal worden uitgegeven. Aanleiding tot het verbergen zal de inval der Hunnen in het midden van de 5e eeuw zijn geweest, die grote beroering teweeg heeft gebracht.

NUMISMATISCHE KRINGEN

Kring Amsterdam
(Secretariaat: Keizersgracht 448)

73e bijeenkomst op 21 September 1955 — De Heer L. S. Forrer gaf een overzicht van de Engelse muntslag, speciaal in verband met de Nederlandse numismatiek, zoals de rozenobel en zijn nabootsingen. Het was een instructieve avond gekruid met Engelse humor.

74e bijeenkomst op 12 October 1955 — Mevr. L. Schulman-Smits vertelde over de verschillende soorten „Realen”, zoals de Spaanse, Amsterdamse, Curaçaose enz. Hierdoor kreeg men een overzicht welke invloed deze muntsoort en muntnaam gehad heeft. Na de pauze toonde de Heer van der Voort zelfgemaakte kleurendiaposities van munten, die tot een raadsel verwerkt waren.

75e bijeenkomst op 9 November 1955 — Een speciaal programma was samengesteld voor deze jubileum-bijeenkomst, waarbij een record aantal leden aanwezig was, wij telDEN er 56. Een „Retrospectief Colloquium” door Flores Florijn en Nobel gaf een overzicht op rijm van de laatste 25 bijeenkomsten. Een numismatische wedstrijd in dozen van Pandora werd gewonnen door de Heer Enters. Een parodie op de veiling oogste veel succes; de omschrijving der munten tarte iedere beschrijving. Een sketch „achter de schermen” toonde hoe het toegaat op het kantoor van de firma Schulman. „Hof-fotografen” hebben de voornaamste ogenblikken vereeuwigd.

76e bijeenkomst op 15 December 1955 — Dr. A. Polak hield een boeiende rondleiding in het herren

Joods Historisch Museum, dat thans prachtig geïnstalleerd is op de bovenverdieping van de Waag. Speciale aandacht werd gewijd aan de fraai ingerichte vitrine penningen, die alle betrekking hebben op de geschiedenis van de Joden in Nederland.

Kring 's-Gravenhage
(Secr.: Lange Voorhout 50)

69e bijeenkomst op 28 September 1955 — De heer Lod. S. Beuth diste „Nummophile gastronomie” op, door een aantal uitgelezen munten en penningen uit zijn collectie te tonen en van een smakelijke commentaar te voorzien.

70e bijeenkomst op 27 October 1955 — Dr. A. N. Zadoks-Josephus Jitta gaf „On-numismatische reiservaringen in Griekenland” ten beste. Haar gloedvol betoog werd op passende wijze geïllustreerd met antieke munten van de door haar bezochte plaatsen.

Jhr. ir. A. C. von Weiler vertelde vervolgens over zijn recente reis naar Stockholm, waar hij de opening van de Internationale penningtentoonstelling had bijgewoond.

71e bijeenkomst op 23 November 1955 — De heer A. J. J. M. Eijssenck hield „Een praatje over Nederlandse ridderorden”, waarin hij veel interessants naar voren bracht over het ontstaan en over de tegenwoordige uitreiking van deze onderscheidingen.

72e bijeenkomst op 22 December 1955 — De avond was gewijd aan een „Schouw van de aanwinsten 1955 van het Koninklijk Penningkabinet”. Getoond werden stukken uit verschillende series waarbij in het bijzonder aandacht werd besteed aan de plaats, die iedere verrijking in zijn serie inneemt.

Op de Nieuwjaarskaart van het Kon. Penningkabinet staat dit jaar een gesneden steen, een intaglio, afgebeeld. De in chalcedon gesneden voorstelling geeft de wedstrijd tussen Apollo en Marsyas weer. Zij is het werk van een Florentijnse meester van omstreeks 1550. Deze steen was dit jaar tentoongesteld op de expositie: „De Triomf van het Manierisme” in het Rijksmuseum (cat. 449).

Kring Groningen

(Secretariaat: Blijhamsterstraat 12,
Winschoten)

22e bijeenkomst op 21 September 1955 — De heer Lod. S. Beuth, voor onze kring geen onbekende, hield een causerie over: Numismatische Lekkernijen. Hij toonde zich wederom een brilliant causeur, terwijl hij bovendien nog enige zeldzame munten en numismatische boeken toonde. Na zijn rede volgde nog een levendige discussie.

23e bijeenkomst op 16 November 1955 — Dit was weer een geanimeerde Praat- en Ruilavond en had zoals altijd wederom een gezellige verzamelaarsfeer.

PUBLICATIES

Dr. H. Enno van Gelder, De Nederlandse noodmunten van de tachtigjarige oorlog (avec résumés en français), 1955. 62 blz. en 12 pl. prijs f 10.—. — Dit handige en overzichtelijke boekje is voorbestemd om een standaardwerk te zijn over onze noodmunten van de 80 j. oorlog.

Sinds Mailliet, geschreven in 1870—83, en Brause van 1903, boeken die volkomen verouderd zijn en bovendien niet vals van echt scheiden, is er niets meer over deze zo typisch Nederlandse en historisch interessante muntstukken verschenen. De indeling van het boek is chronologisch, aldus begint het met Haarlem (1572—73) en eindigt met Breda (1624—25).

Ieder beleg begint met een korte historische en numismatische inleiding, met een résumé in het Frans.

De meeste stukken zijn beschreven naar de rijke verzameling van het Kon. Penningkabinet (dat 310 exemplaren uit deze periode bezit), andere openbare verzamelingen, veilingcatalogi etc. Onder elk nummer worden, aangegeven met letters, de in het Koninklijk Penningkabinet aanwezige stukken met hun gewicht etc. opgesomd, en verder daarvan afwijkende variaties elders.

Zeer belangrijk is dat daarna in kleine letters vermeld zijn de *oude en moderne vervalsingen*, waarvan er ook enkele op 2 afzonderlijke platen zijn afgebeeld. Tot nu toe ontbrak hiervoor een betrouwbare handleiding voor de verzamelaar en de numismaat en het is wel m.i. de grootste verdienste van de schrijver, dat hij deze nabootsingen of falsificaties niet heeft weggelaten of verzwegen, maar juist heeft opgesomd, afgebeeld en daardoor vastgelegd. Behalve de tegenwoordig Nederlandse steden zijn in dit boek natuurlijk ook beschreven de noodmunten uit

de volgende, thans in het buitenland liggende, steden: Brussel, Kamerijk (Cambrai), Doornik, (Tournai), Oudenaarde (Audenarde), Ieper (Ypres), Gulik (Jülich).

Het boek is overzichtelijk gedrukt door de Staatsdrukkerij en de platen zijn zeer goed. Het is een aanwinst in de moderne literatuur over de Nederlandse muntgeschiedenis, waaraan wij grote behoefte hebben, ook voor buitenlanders toegankelijk gemaakt door de Franse résumés.

J. S.

A. M. Hammacher: Beeldhouwkunst van deze eeuw. (Deel XIV van „De Schoonheid van ons land”), Amsterdam, 1955. — Zeer belangrijk is het dat Prof. Hammacher in dit werk over beeldhouwkunst een plaats heeft ingeruimd voor de penningkunst, waarmee hij een omissie, die door de meeste auteurs op dit gebied — waarop ik reeds wees in *De Geuzenpenning* 5 (1955), blz. 32 — herstelde. Op zich gaat deze verdienste verloren en wordt zelfs een gevaar, omdat de algemene belangstelling hier licht bij een eerste kennismaking met de penning, een zeer onjuiste indruk zou kunnen krijgen. Ten eerste moet de omschrijving, die Prof. Hammacher van een penning geeft, onjuist genoemd worden. Een van de voorkomende functies van de penning moge het herdenken van een historisch feit, een gebeurtenis of een persoon zijn — wellicht zelfs een veel voorkomende —, er zijn nog andere, waardoor dus met deze selectie aan de penning te kort wordt gedaan.

Verder moet de stelling, dat de penning een aan haar oorspronkelijke functie van betaalmiddel onttrokken munt is, ontkend worden. Men moet onderscheid maken tussen het ontstaan van de naam medaille, die oorspronkelijk gebruikt is voor buiten gebruik gestelde mooie munten en het

ontstaan van de penning, die in vormgeving slechts verwant is aan de munt, in inhoud en functie er volkomen van afwijkt.

Dan moet wel zeer betwijfeld worden of Hammacher met de genoemde Nederlanders wel altijd de meest juiste voorbeelden kiest; zeker is, dat waar hij eerst de betekenis van de jongere kunstenaars „met hun verrassende vondsten” erkent (blz. 60), hij twee bladzijden verder schrijft: „Na 1945 lijkt het of er een opleving komt, die echter niet essentieel, zelfs niet door het aandeel der jongeren tot iets nieuws komt.”

In de zeer nuttige lijst van beeldhouwers, waaronder o.i. ook de namen der medailleurs volledig genoemd dienden te worden, missen wij de namen van Chr. J. van der Hoef, Carel Begeer e.a. Een lacune die wel zeer storend werkt.

O.i. wordt in dit fraai geïllustreerde werk, dat ongetwijfeld in vele handen zal komen zowel de penningkunst als geheel als de zo vitale penningkunst der laatste jaren ernstig te kort gedaan.

N. Z.

In de Kamper Almanak 1955/56 maken G. D. van der Heide en C. N. Fehrmann enige muntvondsten uit het Zuiderzeegebied bekend, aan de dag gekomen in 1945, 1954 en 1955, resp. in kavel O 99, onder Rutten en te Urk. De laatstgenoemde was een weggeborgen schat bestaande uit gouden en zilveren munten, de beide andere waren echter het geld dat twee verdronken schippers op zak hadden. De omstandigheid, dat deze vondsten onder zorgvuldige registratie van de bodemsituatie geborgen konden worden, gaf de mogelijkheid voor een scherpe datering van de grondlagen en daarmee een belangrijke bijdrage voor de geschiedenis van de Zuiderzeebodem, speciaal voor de vaststelling van het ogenblik waarop de verzilting is ingetreden.

M. C. HIRSCH A.B. (Harry Glück)

Regeringsgatan 59, Stockholm

Telephon 11 05 56

MÜNZEN UND MEDAILLEN - MONNAIES ET MEDAILLES
COINS AND MEDALS

B. A. SEABY LTD. · MUNTEN EN PENNINGEN

65, Great Portland Street, LONDEN, W. I.,

Uitgevers van: "SEABY's Coin and Medal Bulletin" — Numismatische artikelen
en prijslijsten. Prijs 7/6 d. per jaar.

Zojuist verschenen: "Roman Silver Coins", Vol. I., door H. A. Seaby, linnen band,
sh. 21/— of — deel I (Republiek), gebrocheerd sh 10/6, Deel 2.
(J. Caesar-Augustus), gebrocheerd sh. 7/—.
"The Story of the English Coinage", door Peter Seaby, linnen
band sh. 10/6.

Een lijst van onze andere Numismatische publicaties op aanvraag.

Monnaies et Médailles - Jetons - Sceaux - Décorations
Librairie numismatique

JULES FLORANGE & CIE

S.A.R.L. Capital 400000 fr. - Maison fondée en 1890

17, rue de la Banque - PARIS 2e - Tél. LOUvre 29-32 - R.C. 311.055 B.

P. & P. SANTAMARIA
NUMISMATICA

ROMA
PIAZZA DI SPAGNA 35

HEINRICH PILARTZ

MUNTHANDEL

KEULEN

KLINGELPUTZ 16 — TEL. 215404

Em. BOURGEY

Expert en Médailles auprès du
Tribunal Civil de la Seine
PARIS 9e
7, Rue Drouot

MONNAIES ET MEDAILLES

P. CIANI

Expert Numismate
PARIS 9e
54, Rue Taitbout

Monnaies et Médailles
Achat de Collections et de Trouvailles
Librairie Numismatique

JEAN VINCHON & CIE

NUMISMATIQUE GENERALE

PARIS 2e

77 RUE DE RICHELIEU 77 — TEL. RIC. 1611

HANS M. F. SCHULMAN (Zoon van Maurits Schulman, Amsterdam)

545 Fifth Avenue - NEW-YORK - 17 N.Y. U.S.A.

MUNTEN, MEDAILLES, DECORATIES, NUMISM. BOEKEN

Grote voorraad, ook van Nederlandse Munten en Penningen

Geregelde veilingen - Vraagt mijn prijslijsten

N.V. „KONINKLIJKE-BEGEER” VOORSCHOTEN

(HOLLAND)

PENNINGEN — EDELSMEEDWERKEN

RIDDERORDEN EN ERETEKENEN

SPORTMEDAILLES EN INSIGNES

JACQUES SCHULMAN - Keizersgracht 448 - AMSTERDAM

Expert-Numismaat

MUNTEN EN PENNINGEN VAN DE OUDSTE TIJDEN TOT OP HEDEN

EXPERTISE - VERKOOP - INKOOP - VEILINGEN

LEVERANCIER VAN RIDDERORDEN EN ERETEKENEN

Uitgever van: Handboek Nederlandsche Munten 1795-1945 f15.— + f0.25 porto

Munten Nederlandsche Gebiedsdeelen Overzee 1601-1948 f25.— + f0.35 porto

ADOLPH HESS A.G., LUZERN

Haldenstrasse 5 - Telephon 24392

MUNZEN UND MEDAILLEN - MONNAIES ET MEDAILLES

COINS AND MEDALS

SPINK AND SON, LTD. *gevestigd sinds 1772*

FRAAIE MUNTEN EN PENNINGEN
NUMISMATISCHE BOEKEN ENZ.

Uitgever van het maandblad "Numismatic Circular"
Abonnementsprijs 10sh. = f 5.50 per jaar

5. 6 & 7 KING STREET — ST. JAMES'S — LONDON S.W.1.

Tel.: Whitehall 5275

Telegramadres: Spink, London

MAISON CLEMENT PLATT

MARCEL PLATT succ^r

19 Rue des Petits Champs PARIS 1e

MONNAIES — MEDAILLES
JETONS — DECORATIONS
LIBRAIRIE NUMISMATIQUE
ANTIQUITES ARCHEOLOGIQUES

MÜNZEN UND MEDAILLEN A.G.

Malzgasse 25 - BASEL

Onder leiding van: Erich Cahn, Dr Herbert Cahn

Belangrijke voorraad munten en penningen uit alle tijdperken en landen

Maandelijks geïllustreerde prijslijsten, gratis op aanvraag

DE GEUZENPENNING

MUNT- EN PENNINGKUNDIG NIEUWS

6e JAARGANG

No 2

APRIL 1956

A. VAN DER WIEL †
30 mei 1892—25 jan. 1956

Met lt.-kol. Alko van der Wiel hebben wij een der beste kenners van de Nederlandse muntgeschiedenis te vroeg verloren. Op 25 januari kwam na een langdurige ziekte aan dit werkzame leven, in de laatste jaren vrijwel geheel aan de numismatiek gewijd, een einde. Wij zullen hem missen niet alleen als een productief onderzoeker, maar ook als in een ruime kring gewaardeerde vriendschappelijke raadgever en ijverig propagandist voor het door hem door en door gekende studiegebied. Al zeer jong met verzamelen begonnen bouwde hij tijdens zijn loopbaan als artillerieofficier naast andere collecties een rijke en weldoordachte verzameling van vaderlandse munten op. In 1923 trad hij toe tot het Kon. Ned. Genootschap voor Munt- en Penningkunde, waar hij op de vergaderingen een zelden gemiste markante figuur was. Zijn systematische geest was al spoedig niet tevreden met het bijeenbrengen van een collectie: hij ging naar verdere gegevens zoeken: muntmeestersrekeningen, commissies, enz., aantekeningen over in de literatuur beschreven en in andere collecties voorkomende munten, en zo ontstond reeds in de dertiger jaren het plan een nieuw werk over de munten van de Republiek samen te stellen, beter en vollediger dan het na een eeuw volledig ontoereikend boek van Verkade. Uit het voorbereidende werk kwamen al gauw enkele artikelen voort, die doelstelling

en methode voor de vernieuwing van de muntgeschiedenis van de Republiek aangaven.

Toen Van der Wiel na de oorlog enkele jaren in Den Haag werkzaam was, had hij reeds een zo vooraanstaande plaats onder de verzamelaars, dat hij als vanzelfsprekend belast werd met het voorzitterschap van de in 1947 opgerichte Haagse Numismatische Kring. Onbelemmerd kon hij zich gaan wijden aan

DE GEUZENPENNING

DRIEMAANDELIJKSE UITGAVE

van het Kon. Ned. Genootschap voor
Munt- en Penningkunde
en van de Vereniging voor
Penningkunst

REDACTIE

Dr A. N. Zadoks-Josephus Jitta
Dr D. A. Wittop Koning
Jhr Ir A. C. von Weiler

REDACTIE-SECRETARIAAT

J. Schulman
Keizersgracht 448
Amsterdam-C.

ABONNEMENTSPRIJS

voor niet-leden van
een der beide verenigingen
f 2.— per jaar

ADVERTENTIES

¼ pagina f 50.— per jaar

POSTREKENING 31187 t.n.v.

Kon. Nederlands Genootschap
voor Munt- en Penningkunde
Amsterdam

A. VAN DER WIEL †

NUMISMATISCHE PUBLICATIES

- Duiten van Zwolle, *Jaarboek van het Kon. Ned. Genootschap voor Munt- en Penningkunde* 24 (1937), p. 87—89.
- De Muntmeesters van de stad Kampen, *Jaarboek* 25 (1938), p. 84—90.
- Oortjes en duiten van Friesland, *Jaarboek* 28 (1941), p. 1—30 en 33/34 (1946/47), p. 140—144.
- Muntvondst in het Land van Altena, *Jaarboek* 33/34 (1946/47), p. 69—70.
- De Friese Muntmeesters Daniël en Johannes Valckenier, *Jaarboek* 37 (1950), p. 97—105.
- Valse Nederlandse dukaten, *Jaarboek* 39 (1952), p. 41—59.¹⁾
- De namen der Nederlandse munten ten tijde van de Republiek, *De Geuzenpenning* 2 (1952), p. 33—35.
- De Nederlandse munten (1576—1808) aanwezig in het Muntkabinet van 's Rijks Munt, *Jaarboek* 40 (1953), p. 81—110.
- Valse dukaten, *Muntverslag over het jaar 1953*, p. 37—41.
- Munten als Nieuwjaarspenningen geslagen, *Jaarboek* 41 (1954), p. 19—26.
- Wanneer zijn de ongedateerde stuivers van Kampen geslagen? *Jaarboek* 41 (1954), p. 97—99.

¹⁾ Een vervolg hierop zal verschijnen in *Jaarboek* 42 (1956).

wat hij als zijn levenswerk ging beschouwen, toen hij na het verlaten van de militaire dienst in september 1951 benoemd werd tot conservator van het muntkabinet van 's Rijks Munt te Utrecht, een functie die hij met bijzondere ambitie en kennis vervulde zolang hij daartoe nog enigszins in staat was. Hij stelde zich in de eerste plaats tot taak de rijke, jarenlang vrijwel onaangeroerd gebleven collectie te herordenen, van ongerechtigheden te zuiveren, waar mogelijk aan te vullen en overzichtelijk op te stellen. In 1953 kwam een summier catalogus van de pers, die tevens goede dienst doet als een algemeen overzicht van de muntslag ten tijde van de Republiek. Het rijke archief van de Munt leverde stof voor verschillende onderzoeken, waarvan in de eerste plaats de scherpzinnige en originele publicaties over de in Rusland geslagen Nederlandse dukaten genoemd dienen te worden. Intussen wist hij talrijke belangstellenden met raad en daad terzijde te staan, waardoor hij de verzameling van de Munt wederom een belangrijke plaats in het numismatische leven gaf.

Tegelijk verschenen regelmatig publicaties van zijn hand over verschillende onderdelen van zijn studiegebied. Ook zijn voordrachten voor de Kringen te 's-Gravenhage en Amsterdam waren meestal een evenement, omdat hij steeds nieuwe gegevens en inzichten naar voren wist te brengen: over noodmunten, nieuwjaarspenningen, muntmeester-tekens.

De erepenning, die het Genootschap hem in 1955 toekende, was dan ook wel ten volle verdiend. Helaas heeft hem de tijd en de kracht ontbroken zijn samenvattend werk, waarvoor het materiaal grotendeels gereed ligt, in druk te zien. Wij mogen het als een ereplicht tegenover hem beschouwen de voltooiing hiervan tot stand te brengen.

H. E. v. G.

HET CHRISTOGRAM

De foto van de hierbij afgebeelde keerzijde van de munt van Magnentius, geslagen te Trier omstreeks 353, was aanleiding tot het verzoek, iets mede te delen over de er op aangebrachte afbeelding.

Deze is te scheiden in twee delen: de beheersende figuur is het zgn. Christus-monogram of christogram, bestaande uit de door elkaar getekende letters voor Ch en r: X en P; het tweede deel wordt gevormd door de eerste en laatste letter van het griekse alfabet, alpha en omega. Wat betreft de eerste aflevering het volgende:

Reeds lang was men gewend, steeds weerkerende woorden in geschriften af te korten. In de tijd, dat het christendom zich zeer verspreidde, gebeurde dit ook met de naam (beter: de titel) van Christus. Hoewel niet in overeenstemming met de afkortingsregels, las men dus X en P, door elkaar geschreven, als Christos. Zo komt men het in de derde eeuw tegen. Dit is de oorspronkelijke en eerste phase van het christogram.

Reeds vrij spoedig daarna, in de vierde eeuw, doet men het zo, dat de P (dus de r) gecombineerd wordt met een +; men hoeft dan dus alleen de opstaande lijn van het kruis een lus te geven. Het is duidelijk, dat men dan al niet meer aan een afkorting denkt, maar aan een symbool. Dat is de tweede phase: overal waar men een herinnering aan Christus wil plaatsen, zet men in de een of andere vorm het christogram. Zo vinden wij het hier op de munt van Magnentius. Dat het hier staat is niet zo vreemd. Reeds eerder zien wij het teken, maar dan zeer klein, bv. op een munt van Constantijn de Grote. Maar er moet een verklaring voor zijn, dat hier het symbool het gehele veld beheerst. Meestal zoekt men de verklaring in de politieke richting: het zou een daad van

Christogram op kz. munt van Magnentius ± 353

vreedschapsverklaring zijn (van een overigens in het geheel geen christelijk keizer) tegenover de kerk, om daar steun te vinden. En juist in de combinatie met de letters alpha en omega zou het een belijdenis zijn tegen de dreigende, ariaanse, vijanden.

De derde phase van het christogram is dan, dat men nog wel weet, dat het een symbool van Christus is, maar niet meer weet, dat het een afkorting is. Zo zien wij dan de P (het teken voor de griekse r) omgevormd tot de latijnse R, wat dan in combinatie met het kruis + of X toch weer een aanduiding wordt van Christus (zie afb. 2).

Tenslotte wordt het christogram tot ornament. Zoals zoveel andere afbeeldingen verstaat men waarschijnlijk nauwelijks meer de oorspronkelijke bedoeling en verhaspelt men de voorstelling tot bijna onherkenbaar wordens toe.

In combinatie met iets er om heen,

blijft dan meestal alleen het kruis nog over, zij het in een vreemde vorm.

Het tweede deel heeft ook zijn lotgevallen gehad. Wij lezen in het laatste boek van het Nieuwe Testament, de Openbaringen van Johannes, bv. 1 : 8: „Ik ben de alpha en de omega, het begin en het einde.” In strikte zin is dit een aanduiding van God Zelf, maar in combinatie met andere teksten liet men dit toch slaan op Christus.

Zo is dus de combinatie van de alpha en de omega altijd een symbool van de Heiland.

Maar de kennis van het grieks ging reeds in de vierde eeuw in Italië verloren en was daarbuiten waarschijnlijk slechts weinig bekend. Zo zien wij de vorm vaak wonderlijk vertekend: de omega wordt tot w of (de w omgekeerd) tot m.

Ook hier weer gaat de eigenlijke betekenis van het symbool verloren, en dus zien wij soms twee alpha's

aan weerszijden bv. van het christogram. Of de omega, als hoofdletter geschreven wordt tot een simpel boogje.

Merovingische munt

De samenstelling van beide delen houdt oorspronkelijk de belijdenis in: Christus is de eerste en de laatste. Zo zien wij het hier (nauwelijks verklaard) op de munt van Magnentius. De verwording op latere barbaarse of vroeg middeleeuwse munten stelt ons voor de vraag, of men er nog iets anders in heeft gezien dan een kenmerk van: een betrouwbare munt.

J. J. W. A. WIJCHERS

PUBLICATIES

Voor de AO-reeks, uitgegeven door de Stichting IVIO te Amsterdam schreef dr. J. W. A. van Hengel een aantrekkelijk boekje over de „Nieuwe Guldens”. Met talrijke illustraties wordt een korte uiteenzetting gegeven van ons muntwezen, waarin de zilveren gulden zojuist weer zijn plaats heeft ingenomen, en van de historische achtergronden hiervan.

In de Nieuwe Drentse Volksalmanak 1956 neemt de numismatiek wel een zeer belangrijke plaats in. Uitvoerig worden de Romeinse muntschatten van Bargercompascuum met zijn merkwaardige lederen buidel en van Beilen met zijn prachtige gouden sieraden beschreven, benevens de Karolingische schatvondst van Ide en de vroeg-17e-eeuwse van Gees. Deze artikelen zijn ook opgenomen in het Museumbulletin van het Provinciaal Museum van Drenthe en bovendien in een afzonderlijk bundeltje gepubliceerd.

DE BELONINGEN VOOR DOGGERSBANK

1780-1784: 4de Engelse oorlog. In de Republiek der Verenigde Nederlanden verwarring en armoede: de handel stond nagenoeg stil, want door de grote overmacht der Engelsen op zee kon er bijna geen koopvaardijchip binnen vallen. In groten getale werden zij aangehouden en opgebracht. Door het verwaarlozen der vloot kon het Vaderland haast geen oorlogsschepen tot convooieren ter beschikking stellen. Slechts een enkele maal kregen de koopvaarders een behoorlijke bescherming. Zo zeilde op 1 Augustus 1781 een vloot van 71 Oostzeevaarders het Vlie uit onder begeleiding van een eskader oorlogsschepen. Op 5 Augustus ontmoette men ter hoogte van Doggersbank een Engelse retourvloot met gewapende escorte onder bevel van vice-admiraal Parker. De commandant van onze vloot, schout-bij-nacht Zoutman, liet zijn eskader in twee linies, van welke de eerste, met de beste schepen, de gevechtsformatie aannam, scharen en het convooi onder behoorlijke bescherming afhouden. Evenzo deden de Engelsen. Een hevig gevecht barstte los met het gevolg, dat Parker na zware verliezen geleden te hebben, zich terugtrok. Maar ook de onzen hadden grote averij opgelopen, zodat Zoutman, na nog een half uur op het gevechtsterrein gebleven te zijn, om een eventuele hervatting van de strijd door de Britten af te wachten, naar Texel terugkeerde, waarheen de koopvaarders reeds eerder op zijn bevel onder zeil gegaan waren. Deze niet bijster eclatante overwinning deed echter de moed in het Vaderland herleven en het gevolg daarvan was, dat zowel Prins Willem de Vijfde als de regering de officieren en verdere bemanning der vloot met beloningen overlaadden. Ieder kreeg twee maanden extra-gage; daar boven ontvingen de offi-

cieren en onderofficieren de volgende onderscheidingen:

De Staten-Generaal schonken de opperbevelhebber Zoutman en de commandanten der oorlogsschepen, die in de linie gestreden hadden (Zoutman op de „Admiraal de Ruyter”, van Kinsbergen op de „Admiraal-Generaal”, Braak op de „Erfprins”, Staering op de „Argo”, Baron Bentinck op de „Batavier”, Van Braam op de „Piet Heyn” en Dedel op de „Holland”), de zogenaamde Ambassadeurspenning in goud, en wel een zeer groot model daarvan, 9 cm in doorsnede en wegende 796 gram; de stempels gesneden door N. van Swinderen. Voor Zoutman hing hij aan een gouden keten, de zes anderen waren voorzien van een oranje lint; op de rand der medaille is ingesneden: TER BELONING VAN DE DAPPERHEID GETOONT IN DE ACTIE OP DOGGERSBANK, 5 AUG. 1781.

Van deze 7 penningen bevinden zich 3 exemplaren in openbare verzamelingen: die van Zoutman in het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage, die van Van Kinsbergen in het Kon. Penningkabinet te 's-Gravenhage en die van Bentinck in het Teylermuseum te Haarlem. Zij worden beschreven in het Vervolg op van Loon onder no. 566. Ook de Heer A. O. van Kerkwijk noemt ze in zijn studie: „De Vereeringspenningen door de Staten-Generaal sedert 1628 toegekend”, in het Jaarboek voor Munt- en Penningkunde van 1936 en geeft in de bijlage de resolutie van 21 Aug. 1781, waarbij ze verleend zijn. Het zijn grote plompe medailles, eigenlijk weinig geschikt om gedragen te worden.

In het begin van de strijd werd Baron Bentinck zeer ernstig gewond, zodat hij het bevel over zijn schip aan zijn tweede-kapitein J. L. Bosch moest overdragen. Deze, hoewel zelf ook zwaar gewond, heeft het commando tot het eind van de slag gevoerd,

maar ontving toch geen Ambassadeurspenning, evenmin het recht een witte pluim op de steek te dragen, zoals de overige commandanten. Algemeen heeft men deze beslissing als een achteruitstelling van Bosch beschouwd, omdat hij de strijd op de „Batavier” op de meest heldhaftige wijze geleid heeft. Wel werd hem de gouden draagpenning van Prins Willem de Vijfde toegekend met de eresabel, die deze ook in zijn functie van Admiraal-Generaal van de Vloot aan vele officieren verleend heeft. Zoutman ontving n.l. van de Prins een gouden eredege, de commandanten der schepen van de eerste linie, en ook de bevelhebbers der bodems van de tweede linie en van de convooibescherming kregen een dergelijke eresabel, maar deze ontvingen de hieronder beschreven medaille niet, tenzij zij ook aan het gevecht hadden deelgenomen.

Deze ovale medaille, door de Prins aangeboden, is zeer elegant uitgevoerd en was bestemd om aan alle officieren, onderofficieren en cadets (adelborsten) van de bodems, die in het gevecht geweest zijn, geschonken te worden. Zij wordt beschreven in het Vervolg op Van Loon onder no. 567 en meet 28 × 36 mm. De stempels zijn vervaardigd door J. H. Schepp, die ook de prachtige penning voor de admiraal Suffren gemaakt heeft. Zoutman, de kapiteinsbevelhebbers, benevens de hoofdofficieren der schepen, die in de linie van bataille geageerd hadden, ontvingen een gouden exemplaar; ook de kapiteins der bodems, die oorspronkelijk in de tweede linie gelegen hadden, maar later ook aan het gevecht hebben deelgenomen, kregen een medaille in goud; de subalterne officieren, onderofficieren en cadets, die actief aan de strijd hadden deelgenomen, kregen een zilveren exemplaar. De officieren droegen het aan een roodwit-blauw lint, de onderofficieren en adelborsten aan een oranje lint,

gaande door het tweede en derde knoopsgat van de uniformjas. Zoutman en de commandanten der schepen, die de eerste linie geformeerd hadden, ontvingen dus de grote Ambassadeurspenning, de gou-

ge van de grote schade, opgelopen door het escorte, niet naar de Oostzee zijn gezeild, maar naar Texel zijn moeten terugkeren. De „Holland” van het escorte is op de terugweg uit de strijd zelfs gezonken.

J. H. Schepp; Doggersbank

den ovale medaille, een eresabel, resp. eresabel en het recht een witte pluim op de hoed te dragen. Ten slotte werden ze in rang bevorderd. Enige tweede-kapiteins der schepen van de 1ste linie en de kapiteins der schepen, die in de tweede linie gelegen hadden, maar ook aan de strijd deelgenomen hebben, kregen de gouden ovale medaille en een eresabel; de kapiteins der schepen, die het convooi tijdens de slag beschermd hebben, alleen de eresabel. De subalterne officieren, de onderofficieren en de cadets werden begiftigd met de zilveren ovale medaille, voorzover zij althans meegevochten hadden. Alle luitenanten verwierven het recht twee epauletten, alle adelborsten het recht één epaulette op de linker schouder te dragen.

Voegt men daarbij het extra-traktement, dan staat men versteld van de overdaad aan beloningen voor een slag, die tot resultaat heeft gehad, dat de te convooieren schepen, tengevol-

Doggersbank heeft later nog meer eerbewijzen gebracht. Toen Lodewijk Napoleon in 1806 als koning van Holland de Orde van Verdiensten, later in die van de Unie veranderd, stichtte, heeft hij bij gebrek aan onderdanen, die zich voor zijn persoon of rijk verdienstelijk gemaakt hadden, de mannen van Doggersbank, voorzover zij officier waren of die rang bekleed hadden en daarbij met de ovale medaille versierd waren, in de orde opgenomen. Van Kinsbergen is door hem in de adelstand van zijn koninkrijk verheven met de titel van Graaf van Doggersbank, terwijl het bijbehorende geslachtswapen versierd is met de zinspreuk: EXIMIAE VIRTUTIS PRAEMIUM, het opschrift van de ovale medaille, door de Prins verleend.

Ja zelfs Koning Willem de Tweede heeft bij besluit van 5 Aug. 1854 no. 6, ter gelegenheid van de 62ste verjaardag van de slag, vier nog in leven zijnde personen, die Doggersbank

meegemaakt hadden, benoemd tot Ridder 3e klasse der Militaire Willemsorde, onze hoogste orde. Zij waren: Jhr. S. Dedel, gezant te Londen; F. Baron Fagel, gep. kapitein ter zee; Jhr. J. van Hoogenhouck Tulleken, gep. vice-admiraal en C. H. Verhuell, gep. vice-admiraal in Franse dienst.

Jhr. Dedel was met zijn Vader uitgevaren op de „Holland”, het schip, waarop deze commandeerde, en had als kind van zes jaar de slag bijgevoerd, door zijn Vader in de ziekenboeg ondergebracht, waar hij zich, volgens de biograaf van Van Kinsbergen, Mr. M. C. van Hall, had verdienstelijk gemaakt met het moed inspreken der gewonden. Verhuell, een buitengewoon verdienstelijk zeeofficier, was wegens zijn Fransgezindheid in 1814 een plaats bij de Nederlandse Marine geweigerd, waarop hij bij die van Frankrijk overgegaan was; had daarbij de Franse nationaliteit aangenomen. De Heren Fagel en Hoogenhouck Tulleken, ook verdienstelijke zeeofficieren, hadden in de slag bij Doggersbank, geen bijzondere diensten gepresteerd. Ik vermoed dat, als er in 1843 een kapittel van de M.W.O. bestaan had, aan welke instantie de voordracht van deze benoemingen ter behandeling gegeven was, geen der vier Heren in de Orde zou zijn opgenomen, als zijnde dit in strijd met de Statuten, vervat in de wet en het reglement der Orde. Fagel zal wel een van de laatste „Doggersbankers” geweest zijn, want hij overleed in 1856, 88 jaar oud.

Enige Zweden, die op de vloot als vrijwilliger dienden, hebben de ovale medaille ook gekregen. In het „Blad voor Leden van de Scandinavische Numismatische Unie”, Dec. 1949, no. 10, komt een artikel voor: „Nederlandse medailles voor Zweedse vrijwilligers”, waarin de medaille van Doggersbank beschreven wordt. Zij was uitgereikt aan zeven Zweden, die onder Zoutman gediend hebben

(mededeling van ons medelid E. G. Andersson te Amsterdam).

Ten slotte, hoeveel medailles en eresabels zijn verleend geworden? In de „Nieuwe Nederlandsche Jaerboeken” van 1781, deel 3 en 4, vindt men hierover gegevens:

7 grote gouden Ambassadeurspenningen; 19 gouden ovale draagpenningen. Onder deze laatste bevinden zich die van twee kapiteins van het convooi-escorte, die oorspronkelijk geen medaille zouden ontvangen, maar alleen een eresabel, doch volgens de opgave der jaarboeken toch ook een medaille ontvangen hebben. Telt men deze twee medailles niet mee, dan zijn er zeker 17 gouden exemplaren verleend.

Het aantal zilveren ovale medailles wordt niet vermeld, dit zullen wel enige honderden geweest zijn. Blijkt mededeling van de beheerder van het Koninklijk Huisarchief, die zo welwillend was dit voor mij na te gaan, zijn de rekeningen van de medailleur Schepp betreffende de geleverde medailles, daar niet aanwezig. Of de boeken van Schepp zelf bewaard zijn, is mij niet bekend, dus is het mij niet mogelijk hierover nadere gegevens te verstrekken.

Volgens de jaarboeken boven genoemd is één eredegeen en zijn 18 eresabels verleend.

De Prins-Stadhouder heeft persoonlijk zoveel mogelijk de hoge onderscheidingen uitgereikt; de zilveren medailles zijn grotendeels door schout-bij-nacht Van Kinsbergen aan de belanghebbenden aan boord der schepen ter hand gesteld in zijn functie van Adjudant-Generaal van Willem de Vijfde, waartoe hij ook wegens zijn verdiensten in de slag bij Doggersbank nog benoemd is.

De eretekenen bestemd voor Baron Bentinck, die inmiddels aan zijn verwonding overleden was, zijn aan de familie overgedragen.

B.

VERENIGING VOOR PENNINGKUNST

De 31e algemene ledenvergadering werd op 17 februari gehouden in het Kon. Penningkabinet te 's-Gravenhage, die helaas — vermoedelijk tengevolge van het slechte weer — slechts matig bezocht was.

De notulen van de vorige jaarvergadering alsmede de verslagen van de secretaris-penningmeester werden zonder discussie goedgekeurd. Na gunstig rapport van de kascommissie werd aan de penningmeester decharge verleend voor zijn beheer over het jaar 1955. De aftredende bestuursleden dr. H. Enno van Gelder en de heer Jan Wils werden bij acclamatie herkozen.

De door het Bestuur voorgestelde begroting 1956 wordt besproken en goedgekeurd. De financiële toestand van de Vereniging maakt het noodzakelijk ook dit jaar niet meer dan één penning uit te geven, hoewel algemeen betreurd wordt dat op deze wijze het oogmerk van de Vereniging, ruimere verbreiding te geven aan de penningkunst, slechts zeer ten dele bereikt kan worden.

Evenmin is het mogelijk een post van enige betekenis uit te trekken voor algemene propaganda, zolang de inkomsten niet aanzienlijk vermeerderd worden.

Het Bestuur deelt mede, dat besloten is de penning 1956 te wijden aan de nagedachtenis van de zojuist overleden beeldhouwer John Raedecker: diens zoon, Han Raedecker te Amsterdam, heeft zich bereid verklaard een gietpenning te vervaardigen.

Uitvoerig wordt, o.a. naar aanleiding van het bericht van de opheffing van de Belgische zustervereniging, van gedachten gewisseld over de mogelijkheid door propaganda het ledental op te voeren, waarvoor

verschillende interessante suggesties worden gedaan.

Na afloop van de huishoudelijke vergadering houdt de heer J. Schulman een causerie onder de titel „Moderne penningen uit verzamelers- en handelsoogpunt”. Met vele voorbeelden, die met grote belangstelling bezichtigd werden, trachtte hij zich rekenschap te geven van de door hem geconstateerde smaak van het publiek bij het verzamelen van moderne penningen, wat op belangrijke schaal blijkt te gebeuren. De voordracht gaf aanleiding tot een lange en geanimeerde nabespreking.

KON. NED. GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

Binnenkort verschijnt het 42e deel van het *Jaarboek*. Dr. A. N. Zadoks-Josephus Jitta beschrijft een thans „gemoderniseerde” verzameling Romeinse munten in het Fries Museum, die vele merkwaardige stukken bevat.

Dr. H. Enno van Gelder publiceert in extenso de muntvondst Amersfoort 1894 en weet door zijn moderne methode van bewerking daaruit belangrijke conclusies te trekken.

De heer Lod. S. Beuth beschrijft uitvoerig de geschiedenis van en het geheimschrift op de Zeeuwse zilveren ducaten van 1659—1789. Mr. P. J. W. Beltjes ontdekt door een merkwaardige archiefvondst een nieuwe medailleur, wiens penningen door de heer Flohil zijn bijeengezocht en zorgvuldig geanalyseerd. Op deze artikelen volgen nog korte bijdragen van velerlei aard, publicaties van muntvondsen en boekbesprekingen.

De bewerking van de registers van *Tijdschrift* en *Jaarboek* is reeds een eindweegs gevorderd. Mej. L. O. Reijts bracht de trefwoorden op fiches.

KONINKLIJK PENNING- KABINET

Ter gelegenheid van de 75e bijeenkomst van de Numismatische Kring 's-Gravenhage op 22 maart j.l. werd in het Kon. Penningkabinet een tentoonstelling ingericht: „Stenenflonkering: gemmen uit vele eeuwen”.

Een keur van gemmen uit de te weinig bekende, maar toch zo belangrijke afdeling gesneden stenen van het Kabinet werd hier vertoond. De oudste waren cylinderzegels uit West-Azië en scarabeeën uit Egypte. Dan volgden de vroege Griekse en Etrurische intagli en enige zeer fijne Hellenistische stukken. Onder de Romeinse gemmen namen natuurlijk het fijne cameeportretje van Livia en de Grote Camee van Constantijn de voornaamste plaats in, maar daarnaast waren er nog tal van kleinere stenen, cameeën zowel als intagli. Enige ringen laten zien hoe de laatste werden gebruikt.

Ook werd verdiende aandacht besteed aan de aantrekkelijke 16e eeuwse intagli, de grovere maar sprekende 17e-eeuwse cameeën en de verfijnd elegante 18e-eeuwse gemmen, alle op eigen wijze uitgevoerd in antieke trant. Nu eens blijkt de camee, dan weer de intaglio in trek te zijn. Ook heeft elke periode een voorkeur voor bepaalde steensoorten: lichtende stenen als amethyst en calcedoon tijdens Hellenisme en 16e eeuw, ondoorzichtige grillig gekleurde jaspis in de 17e en doorzichtig, egaal coraal in de 18e eeuw, periode van koel klassicistische smaak.

De heer J. M. Visser te 's Gravenhage stelde welwillend enige prachtige specimina van onbewerkte stenen uit zijn rijke collectie ter beschikking, die bijzonder instructief waren en deze kleine maar uitgelezen expositie nog grotere luister gaven.

A. Z.

BINNENLANDS NIEUWS

Op 30 en 31 januari en 1 februari had onder grote belangstelling uit binnen- en buitenland de jaarlijkse veiling van de firma Schulman te Amsterdam plaats. Deze belangstelling kwam in de eerste plaats tot uiting in de onverwacht hoge prijzen, die voor stukken in bijna alle series werden betaald en die veelal de taxaties verre overschreden. Weinig stukken bleven onverkocht.

De serie Nederlandse munten, die veel goede, maar weinig uitzonderlijke stukken bevatte, ging grif van de hand. De merkwaardigste stukken waren: Gelderse daalder 1579, no. 43, f 460,—; onbekende dukaat van Batenburg, no. 77, f 400,— (Kon. Penningkabinet); Unierozenobel van Utrecht 1579, no. 237, f 2100,— (Ned. Bank). Zeer hoge prijzen werden betaald voor de kleine reeks gildenpenningen, bijv. Tinnegieters Vlissingen, no. 822, f 80,— (Kon. Oudh. Genootschap).

Bij de penningen werd de grote portret-penning van Karel V en Philips II, no. 836, verkocht voor f 1800,— (Hist. Museum, Rotterdam), de penning van de Burger-cavalerie van Batavia, no. 933a, voor f 425,— (Kon. Penningkabinet), de beide Gelderse muntbuspenningen, no. 938 en 951, voor f 105,— en f 125,— (Gemeente-museum, Arnhem).

De omvangrijke serie Duitse munten en penningen, waarvoor evenals vorig jaar, de Duitse en Zwitserse handelaren bijna voltallig waren overgekomen, ging wederom grif van de hand: ook hier gingen vele stukken ver boven de taxaties. Verassingen brachten ook de Italiaanse, Portugese en Scandinavische reeksen. Meer volgens verwachting verliep de kleine, doch uitgelezen collectie antieke munten.

Op 9 maart hield dr. H. Enno van Gelder een korte radiovoordracht over de „Geschiedenis van de gulden”, in aansluiting op een enkele weken eerder in de rubriek „Verklaring en toelichting” gehouden causerie over de zojuist in omloop gebrachte nieuwe guldens zelf.

Op 22 mei a.s. zal door de fa. Schulman de verzameling Pauselijke munten en penningen geveild worden, in opdracht van de erven van wijlen de heer W. J. R. Dreesmann. Het is de belangrijkste particuliere verzameling op dit gebied, niet alleen in Nederland, maar zelfs buiten Italië. Het bevat hoofdzakelijk gouden en zilveren munten en penningen, beginnend met paus Hadrianus II (867—872) tot op heden. Ook de enige Paus van Nederlandse afkomst, Hadrianus VI (Adriaan Dedel, van Utrecht) 1522—1523, is goed vertegenwoordigd. De catalogus met 13 platen is in bewerking.

Van 18—21 mei a.s. zal in het Amstel Hotel te Amsterdam het 5de Intern. Numism. Handelen Congres plaatsvinden, onder voorzitterschap van J. Schulman.

De dagbladen maken melding van een muntvondst te Aalsbeek (gem. Hulsberg). Een stenen potje is opgegraven waarin een zilveren doosje met 37 gouden munten uit de 18e eeuw.

BUITENLANDS NIEUWS

Onlangs werd de Société Royale Les Amis de la Médaille d'Art te Brussel opgeheven: dit besluit werd genomen op grond van de geringe belangstelling op de vergaderingen en het teruglopen van het ledental, waardoor het niet meer mogelijk is jaarlijks een penning uit te geven.

Het 3e gedeelte van de grote Lockett verzameling, dat 29 februari jl. te Londen is geveild, bevatte de Middeleeuwse Europese gouden en zilveren munten. Daar er buitengewoon grote belangstelling bestond van de zijde van verschillende Engelse musea, konden de Europese verzamelaars die door een groot aantal buitenlandse handelaren vertegenwoordigd waren, niet veel aankopen. De veiling begon met een fraaie serie „Anglo-Gallic” gouden munten; dit zijn Engelse munten in Frankrijk, voornamelijk in Aquitanië geslagen. Een gouden lam van Henry V (3 ex. bekend) bracht £ 600.— voor een Frans verzamelaar.

Wat de Nederlanden betreft mogen vermelding verdienen:

No. 68 Triens van Duurstede £ 40

No. 92 Gouden Friese „solidus” van Lodewijk de Vrome £ 110

No. 226 Brabant: Jeanne en Wenceslaus 1355—83 Dubbel gouden lam £ 70

No. 237 Vlaanderen: Louis de Mâle 1346—61 Grand heaume d'or £ 115

No. 239 Vlaanderen: Louis de Mâle 1/2 Lion heaumé £ 98

No. 242 Vlaanderen: Filips de Stoute 1384—1404 Ange d'or £ 200

No. 247 Gelderland: Rosenobel £ 42

No. 248 Holland: Schuitken 1488 £ 42

No. 250 Luik: Jan v. Beieren (1390) Griffon d'or £ 105

De lots zilveren Middeleeuwse Nederlandse munten gingen voor vele malen de prijs die ze hier de laatste tijden hebben opgebracht, terwijl de kwaliteit van deze laatste niet eens zo erg mooi was.

Veel belangstelling bestond er ook voor de fraaie serie munten der Kruistochten.

Al met al was het een veiling van 710 nummers Middeleeuwse munten, zoals er heel lang niet aan de markt geweest is.

J.S.

NUMISMATISCHE KRINGEN

Kring 's-Gravenhage
(Secr.: Lange Voorhout 50)

73e bijeenkomst op 25 januari 1956

— De heer N. E. H. J. J. Zon maakte een aantal „Opmerkingen over de definitie van het begrip penning” die tot een uitvoerige en levendige discussie aanleiding gaven.

Dr. H. Enno van Gelder sprak over „De munten van de stad Groningen in de periode 1560—1649”; uit archiefboeken is gebleken, dat de gangbare benamingen gedeeltelijk onjuist zijn: de voordracht wordt in het Jaarboek gepubliceerd.

74e bijeenkomst op 22 februari 1956

— De heer A. T. Puister hield een voordracht „Middeleeuwse munten ter illustratie van de geschiedenis van het graafschap Holland”, waarbij een rijke serie munten van de graven uit de Hollandse, Henegouwse, Beierse, Bourgondische en Oostenrijkse Huizen werd getoond.

75e bijeenkomst op 22 maart 1956 —

Het bijzonder aantrekkelijke programma van de jubileumvergadering bracht een ongewoon aantal belangstellenden, ook van buiten de stad, bij elkaar. De heer Schulman bracht de gelukwensen van de zustervereniging te Amsterdam over, die vergezeld gingen van een passend geschenk.

Voor de pauze gaf dr. A. N. Zadoks-Josephus Jitta op de haar eigen boeiende wijze een inleiding tot de speciaal voor deze vergadering ingerichte tentoonstelling „Stenenflonkering: gemmen uit vele eeuwen”. Na de

intensieve bezichtiging van de uitgestalde stenen, bleef men nog lange tijd bijeen om talrijke merkwaardige en weinig bekende stukken uit alle andere afdelingen van het Kon. Penningkabinet te bekijken.

Kring Amsterdam
(Secretariaat: Keizersgracht 448)

77e bijeenkomst op 11 januari 1956

— Als directe reactie op het verwijt, tijdens de 75e bijeenkomst gericht tot de jongere leden van de Numismatische Kring, werd ditmaal het woord genomen door de heer Hans Mabesoone, als eerste van de jongeren. Aan de hand van een groot aantal munten uit zijn verzameling toonde de heer Mabesoone hoe zijn collectie in de loop der jaren is gegroeid, terwijl hij de diverse munten op een vlotte wijze toelichtte.

78e bijeenkomst op 15 februari 1956

— Dr. H. Enno van Gelder bracht in de oude muntvondst van Amersfoort uit het begin van deze eeuw weer nieuw leven door de moderne en wetenschappelijke manier waarop hij deze muntvondst heeft behandeld met prachtige gekleurde grafieken, die een goed beeld gaven van de geldomloop in de 16e eeuw in Nederland.

79e bijeenkomst op 14 maart 1956 —

Aan de leden was verzocht enkele munten uit hun verzameling mede te willen brengen en daarover enkele minuten te praten. Aan deze oproep was door een 20-tal leden gehoor gegeven, die met vuur over hun munten of penningen spraken, waardoor het al met al een echte werkbijeenkomst is geweest, die zeer geslaagd mag heten.

HANS M. F. SCHULMAN (Zoon van Maurits Schulman, Amsterdam)

545 Fifth Avenue - NEW-YORK - 17 N.Y. U.S.A.

MUNTEN, MEDAILLES, DECORATIES, NUMISM. BOEKEN

Grote voorraad, ook van Nederlandse Munten en Penningen

Geregelde veilingen - Vraagt mijn prijslijsten

N.V. „KONINKLIJKE-BEGEER” VOORSCHOTEN
(HOLLAND)

PENNINGEN — EDELSMEEDWERKEN
RIDDERORDEN EN ERETEKENEN
SPORTMEDAILLES EN INSIGNES

JACQUES SCHULMAN - Keizersgracht 448 - AMSTERDAM

Expert-Numismaat

MUNTEN EN PENNINGEN VAN DE OUDSTE TIJDEN TOT OP HEDEN

EXPERTISE - VERKOOP - INKOOP - VEILINGEN

LEVERANCIER VAN RIDDERORDEN EN ERETEKENEN

Uitgever van: Handboek Nederlandsche Munten 1795-1945 f15.— + f0.25 porto

Munten Nederlandsche Gebiedsdeelen Overzee 1601-1948 f25.— + f0.35 porto

ADOLPH HESS A.G., LUZERN

Haldenstrasse 5 - Telephon 24392

MUNZEN UND MEDAILLEN - MONNAIES ET MEDAILLES

COINS AND MEDALS

M. C. HIRSCH A.B. (Harry Glück)

Regeringsgatan 59, Stockholm

Telephon 11 05 56

MÜNZEN UND MEDAILLEN - MONNAIES ET MEDAILLES
COINS AND MEDALS

B. A. SEABY LTD. · MUNTEN EN PENNINGEN

65, Great Portland Street, LONDEN, W. I.,

Uitgevers van: "SEABY's Coin and Medal Bulletin" — Numismatische artikelen
en prijslijsten. Prijs 7/6 d. per jaar.

Zojuist verschenen: "Roman Coins and their Values" door H. A. Seaby,
gebrocheerd 10/6d., linnen band 14/—.

"Roman Silver Coins", Vol. II, door H. A. Seaby,
Tiberius tot Commodus, linnen band, 35/—.

Een lijst van onze andere Numismatische publicaties op aanvraag.

Monnaies et Médailles - Jetons - Sceaux - Décorations
Librairie numismatique

JULES FLORANGE & CIE

S.A.R.L. Capital 400000 fr. - Maison fondée en 1890

17, rue de la Banque - PARIS 2e - Tél. LOUvre 29-32 - R.C. 311.055 B.

P. & P. SANTAMARIA

NUMISMATICA

ROMA

PIAZZA DI SPAGNA 35

HEINRICH PILARTZ

MUNTHANDEL

KEULEN

KLINGELPÜTZ 16 — TEL. 215404

Em. BOURGEY

Expert en Médailles auprès du

Tribunal Civil de la Seine

PARIS 9e

7, Rue Drouot

MONNAIES ET MEDAILLES

P. CIANI

Expert Numismate

PARIS 9e

54, Rue Taitbout

Monnaies et Médailles

Achat de Collections et de Trouvailles

Librairie Numismatique

JEAN VINCHON & CIE

NUMISMATIQUE GENERALE

PARIS 2e

77 RUE DE RICHELIEU 77 — TEL. RIC. 1611

SPINK AND SON, LTD. *gevestigd sinds 1772*

FRAAIE MUNTEN EN PENNINGEN
NUMISMATISCHE BOEKEN ENZ.

Uitgever van het maandblad "Numismatic Circular"

Abonnementsprijs 10sh. = f 5.50 per jaar

5. 6 & 7 KING STREET — ST. JAMES'S — LONDON S.W.1.

Tel.: Whitehall 5275

Telegramadres: Spink, London

MAISON CLEMENT PLATT

MARCEL PLATT succ^r

19 Rue des Petits Champs PARIS 1e

MONNAIES — MEDAILLES

JETONS — DECORATIONS

LIBRAIRIE NUMISMATIQUE

ANTIQUITES ARCHEOLOGIQUES

MÜNZEN UND MEDAILLEN A.G.

Malzgasse 25 - BASEL

Onder leiding van: Erich Cahn, Dr Herbert Cahn

Belangrijke voorraad munten en penningen uit alle tijdperken en landen

Maandelijks geïllustreerde prijslijsten, gratis op aanvraag

DE GEUZENPENNING

MUNT- EN PENNINGKUNDIG NIEUWS

6e JAARGANG

No 3

JULI 1956

EEN LEGPENNING *) TERECHTGEBRACHT

In zijne „Handleiding voor Verzamelaars van Nederlandsche Historiepenningen” (Leiden, 1825) beschrijft G. van Orden, onder no 277, een penning uit het jaar 1529, in dezer voege: *J. H. S. Nasarenius Judeorum 1529*. Afbeelding, een achtkant wapenschild met gouden dwarsbalken en acht eksters.

(Kz.) *Mise: mei Deus seid magna meam tuam.*

Afbeelding, een wapenschild met negen boomen, vier, drie en twee geplaatst, op het veld de letter P. Soms tijds ook de letter V en ook met *Rex Judeorum*.

Hij meende, dat dit stuk ten onrechte bij de legpenningen placht te worden geplaatst, en achtte het waarschijnlijk een Duitsche familiepenning.

In het vijf jaren later verschenen tweede deel van zijn werk verbeterd van Orden het randschrift aan de keerzijde aldus:

Mise mei deus seidz magnaniman tuam en oppert hij, met het oog op de overeenkomst van het wapen ter voorzijde met dat op den bij van Mieris III, blz. 125, afgebeelden fraaien penning ter eere van den Utrechtschen domproost Cornelis van Mierop, de meening dat de penning „tot de familie van Mierop zou kunnen behooren.”

Dugniclle beschrijft in „Le jeton historique des dix-sept provinces des Pays-Bas” (Brussel 1876), naar zijn eigen exemplaar, den penning, onder no 1226, vrijwel als van Orden. Het randschrift aan de voorzijde doet hij ech-

Op 27 Maart jl. overleed te 's Gravenhage Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland. Ondanks zijn drukke ambtsbezigheden heeft hij steeds voor onze beide verenigingen een warme belangstelling getoond. De Redactie meent zijn nagedachtenis niet beter te kunnen eren dan door een numismatisch artikel van zijn hand te herdrukken.

DE GEUZENPENNING

DRIEMAANDELIJKE UITGAVE

van het Kon. Ned. Genootschap voor
Munt- en Penningkunde
en van de Vereniging voor
Penningkunst

REDACTIE

Dr A. N. Zadoks-Josephus Jitta
Dr D. A. Wittop Koning
Jhr Ir A. C. von Weiler

REDACTIE-SECRETARIAAT

J. Schulman
Keizersgracht 448
Amsterdam-C.

ABONNEMENTSPRIJS

voor niet-leden van
een der beide verenigingen
f 2.— per jaar

ADVERTENTIES

¼ pagina f 50.— per jaar

POSTREKENING 31187 t.n.v.

Kon. Nederlands Genootschap
voor Munt- en Penningkunde
Amsterdam

ter voorafgaan door een leeuwte en het wapen aan die zijde beschrijft hij als: drie dwarsbalken beladen met acht meerlen, 3, 2 en 3. De keerzijde heeft MAGNAMIAM in stede van MAGNANIMAM; de negen boomen worden beschreven als negen vruchten en naast het wapen staan de letters V en D.

Merkwaardigerwijze komt Dugniolle's beschrijving niet geheel overeen met de door hem op plaat I gegeven afbeelding van den legpenning. Wat de voorzijde betreft, is op die afbeelding van het leeuwte niets te zien: de figuur doet veeleer aan een roos denken. Het randschrift heeft verder het woord REX tusschen NASARENVS en JVDEORVM en het wapen vertoont duidelijk twee dwarsbalken, vergezeld van acht zoomsgewijze geplaatste meerlen. Het randschrift der keerzijde schijnt op de afbeelding te luiden: MEM. EDEVs + SECD 3 MAGNAMEAM ME, en de figuren van het wapen hebben meer van bloemen aan afgesneden stengels dan van vruchten; inheemsche vruchten van dien vorm zijn mij althans niet bekend.

In zijne aanvullingen en verbeteringen lascht Dugniolle wel aan de voorzijde het woord REX in en verbetert hij aan de keerzijde de woorden SECDZ en MEAM, onder aanteekening dat Oudaan TVAM geeft; maar de overige verschillen laat hij onbesproken. En aan een toeschrijving van den penning waagt de geleerde schrijver zich niet verder dan een vraag: J'ignore à quelle famille appartient ce jeton. Serait-ce à la famille Van Mierop?

Het antwoord op die vraag werd dusver niet gegeven. De legpenning komt niet dikwijls voor. In den catalogus eener op 20 Maart 1924 door de firma Schulman te Amsterdam gehouden veiling wordt hij vermeld als: „Jeton à l'écusson de la famille Mierop ou Cuyck”, terwijl overigens de beschrijving blijkbaar aan Dugniolle is ontleend en op diens voetspoor de figuren van het wapen ter keerzijde als

vruchten blazoeneert.

Voor het determineren van den penning scheen het mij in de eerste plaats van belang, vast te stellen wat hij nu eigenlijk te aanschouwen geeft. Vergelijking van enkele exemplaren, waartoe de Directeur van het Koninklijk Penningkabinet welwillend mij in staat stelde, leerde het volgende.

De voorzijde geeft inderdaad het bekende wapen van Cuyck of Mierop en als randschrift:

(een roosje) IHS-NAZARENVS-REX-IVDEORVM-1529.

De keerzijde geeft, tusschen de letters V en D een wapenschild waarin negen bloemen aan afgesneden bladerlooze stengels. Het randschrift luidt:

(een vierblad) MISE-MEI-DEVs-SECD 3'

MAGNA-MIAM-TVAM,

hetgeen ik zou willen lezen: Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

In aanmerking nemende dat de legpenningen in de eerste helft der zestiende eeuw in het bijzonder bij de verschillende rekenkamers in gebruik waren, kwam het mij niet twijfelachtig voor, dat de voorzijde van den onbekenden penning de herinnering bewaart aan Mr. Vincent Cornelisz., in zijn tijd algemeen bekend als „de Groote Vincent”, sedert 1515 rekenmeester in den Haag en die vervolgens de functiën bekleedde van tesorier der charters en registers van Holland, tevens register houdende van de leenkamer, en van tesorier-generaal der domeinen en financiën van Keizer Karel V te Brussel, waar hij op 14 Juni 1550 in den ouderdom van 81 jaren overleed en in de Augustijnenkerk onder een zerk met zijn wapen begraven werd.¹⁾

Niet minder goed dan voor de financiën des Keizers, dien hij gedurende bijna een halve eeuw gediend heeft, zorgde Mr. Vincent blijkbaar ook voor zijne eigen belangen. Hij was een vermogend en invloedrijk man, die aan

zijne kinderen aanzienlijke goederen heeft nagelaten. Of hij, zoals o.a. door S. van Leeuwen in de „Batavia Illustrata” staat geboekstaafd, stamde uit het geslacht van Mierop, „uyt den Huys der Baanderheeren van Cuyk”, is mij niet gebleken. Zeker is, dat hij daarvan, met verschil van kleuren, het wapen voerde (in goud twee blauwe dwarsbalken vergezeld van acht zoomsgewijze geplaatste zware meerlen) en dat zijne nakomelingen met den naam van Mierop plachten voort te komen.

Zijne echtgenoot, Maria Ruysch, overleed in 1556 en werd in de Hofkapel in den Haag bijgezet.²⁾

Hij had drie zoons nagelaten:

1. Mr. Cornelis van Mierop, eerst raadsheer in het Hof van Holland (1540), daarna deken van het kapittel der Hofkapel, in welke hoedanigheid hij afgebeeld staat op een der vensters in de Groote Kerk in den Haag, en later domproost en aartsdeken te Utrecht, waar hij 31 Juli 1572 overleed en in den Dom begraven werd. Hij is ook bekend als de schenker van een glasraam door Dirck Crabbe aan de kerk te Gouda.

2. Mr. Heyman van Mierop, heer van Kethel en Spaland, griffier der rekenkamer (1538) en later rekenmeester van Holland, overleden in den Haag 14 Maart 1560 en begraven in de Hofkapel. Zijne echtgenoot Janneken, dochter van den Dordtschen burgemeester Jan Francken, liet hem geen kinderen na, maar hij had twee bastards: Sebastiaan van de Kethel, die

een zoon Heyman had, en Jan van de Kethel.

3. Jacob van Mierop, heer van Cabauw en eigenaar der hofstede Spieringshoek bij Schiedam, overleed kinderloos in den Haag 8 Maart 1593, oud 75 jaar. Hij was gehuwd met Catharina Oosterling, uit Gent, die den leeftijd van 85 jaren bereikte en dus niet zoo oud werd als hare moeder, die bij haar overlijden 105 jaar oud was.

Behalve deze drie zoons had „de groote Vincent” nog vijf dochters, van

welke de oudste, Margriet van Mierop, gehuwd was met Mr. Vincent Damas. van Droogendijck, achtereenvolgens klerk ordinaris bij de rekenkamer van Holland (1519), auditeur (1526), rekenmeester en sedert 1546 griffier der leenkamer van Holland. Hij kwam uit het land van Putten en overleed 28 Aug. 1554, in commissie te Dordrecht zijnde, in welke stad hij in de Groote Kerk werd begraven.

Volgens Rietstap's „Armorial Général” voerde het geslacht van Droogendijck in blauw negen zilveren rozen. Gouthoeven geeft dezelfde kleuren, maar beeldt de bloemen af in vrijwel denzelfden vorm, ook wat de stengels betreft, als de legpenning; met eenigen goeden wil kan men er rozen in zien, maar zij zijn toch wel verschillend van de gewone heraldieke roos. Volgt hieruit reeds met groote waarschijnlijkheid, dat het wapen aan de keerzijde van den legpenning dat is van Mr. Vincent van Droogendijck, de letters

V. D. naast dat wapen maken die waarschijnlijk welhaast tot zekerheid. Het staat thans dus wel vast, dat de legpenning, die blijkens de roos in het randschrift aan de Munt te Dordrecht is geslagen, voor de Rekenkamer van Holland heeft gediend en de wapens te aanschouwen geeft van den eersten rekenmeester Mr. Vincent Cornelisz. (van Mierop) en van diens schoonzoon, den auditeur Mr. Vincent Damas. van Droogendijck.

Uit het huwelijk van laatstgenoemde met Margriet van Mierop werden geboren:

1. Mr. Damas van Droogendijck, raadsheer in het Hof van Holland, overleden in den Haag 22 Sept. 1560. Hij was gehuwd met Geertruyt Pijnsen, die in Nov. 1606 overleed in den ouderdom van 83 jaar, dochter van den raadsheer Mr. Willem Pijnsen, Heer van Offem, en Greertruyt de Huyter. Zij waren de ouders van:

a. Willem van Droogendijck, in 1573 ongetrouwd in Italië overleden.

b. Margriet van Droogendijck, gehuwd met Anthonis van der Noot, uit Brussel.

2. Maria van Droogendijck was de eerste vrouw van den bekenden President van het Hof van Holland Mr. Cornelis Suys, Heer van Rijswijk, die achtereenvolgens hertrouwde met Anna de Bye en Catharina van Schoonhoven. Hij stierf in den Haag 19 Sept. 1580 in den ouderdom van 66 jaar.

3. Cornelia van Droogendijck, gehuwd met Heyman Adriaensz. van Blijenburg, Heer van Dordtsmonde, waardijn van de Munt te Dordrecht en tesorier dier stad, weduwnaar van Maria Verhooch Cornelisdr. Zij overleed 9 Juni 1560 en ligt met haar man, die in Aug. 1579 overleed, in de Augustijnenkerk te Dordrecht begraven.

F. BEELAERTS VAN BLOKLAND †

*) In plaats van de verouderde term „legpenning” is nu het woord „rekenpenning” gebruikelijk. (Red. G.)

1) De zerk is afgebeeld tegenover blz. 271 van Deel I, 2de stuk van „Le grand Théâtre sacré du Duché de Brabant”.

Van Mr. Vincent's verschillende heerlijkheden wordt in het grafschrift alleen Cabauw vermeld.

2) Deze en verschillende van de verder medegedeelde genealogische bijzonderheden zijn ontleend aan mijn handschrift van den Dordtschen geschiedvorschcr Wouter van Gouthoeven.

De op paneel geschilderde portretten van Mr. Vincent Cornelisz. en van diens echtgenoot bevinden zich in het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage. Op dat laatste portret staat aangegeven, dat het geschilderd is in 1560 en dat het Maria, wier wapen in zilver een roode roos was, voorstelt op 67 jarige leeftijd. Zoowel het een als het ander kan juist zijn; alleen de gevolgtrekking dat Maria in 1560 67 jaar oud zou zijn geweest, mag niet worden gemaakt, want zij was in dat jaar reeds eenige tijd overleden. Trouwens, het portret van Mr. Vincent is klaarblijkelijk ook na diens dood vervaardigd; het draagt eveneens het jaartal 1560 en geeft als leeftijd 60 jaar; had hij toen nog geleefd, dan zou hij ruim 90 jaar zijn geweest.

Er bevindt zich in het Museum ook een dergelijk portret van Mr. Vincent's dochter Eva van Mierop, oud 60 jaar, weduwe van Mr. Adriaen Stalpaert van der Wiele, Heer van Ruyven, eertijds rentmeester van Kennemerland, later rekenmeester in den Haag. Het portret draagt het jaartal 1565. Eve overleed in 1570, en was weduwe sedert 1557.

Met toestemming van de Redactie overgenomen uit „De Nederlandsche Leeuw”, Maandblad van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslachts- en Wapenkunde, 44 (1926), 141—144.

KONINKLIJK PENNING- KABINET

Nog steeds beschikt het Koninklijk Penningkabinet niet over een passende huisvesting, die het mogelijk maakt zijn rijke schatten op zo uiteenlopend gebied permanent voor het publiek te toon te stellen. Vandaar dat de uitnodiging van de Rotterdamse Kunststichting om in haar expositiezaal een kleine tentoonstelling gewijd aan de Hedendaagse Penningkunst in te richten gaarne aanvaard werd. In het bijzonder is deze manifestatie in Rotterdam op zijn plaats, waar de belangstelling voor de penning zo sterk leeft, niet in het minst dank zij het stimulerende werk van de Kunststichting. Daar de penningen zo dikwijls alleen gezien worden als een illustratie van het gebeuren en dus als zelfstandig kunstwerk voorbij worden gezien, is getracht zeer schematisch met enkele originele stukken, doch vooral met behulp van korte teksten en foto's een inleiding te geven op de penningkunst zelf. We staan hier als het ware bij de wieg in de voor deze kunst belangrijkste landen, constateren iets van de typische onderlinge verschillen en maken in grote trekken de ontwikkeling mee. Speciale aandacht is in dit verband gevraagd voor de belangrijke functie, die de penning in het leven van vroeger dagen vervuld heeft. Door het inzicht dat zij in de ontwikkeling geeft is deze inleiding een onmisbare introductie op de Hedendaags Penningkunst, waaraan de eigenlijke expositie is gewijd.

Dat hierin Frankrijk en Italië nog steeds een eerste plaats innemen, wordt duidelijk bij de beschouwing van de belangrijke stukken uit de ook op dit gebied rijke verzameling van het Kabinet, al legt dit zich uiteraard meer in het bijzonder toe op het verzamelen van het werk van Nederlandse kunstenaars. De Nederlandse collectie,

waarop dus hier de meeste nadruk valt, toont eerst de vernieuwing van de penningkunst in het begin van de 20e eeuw, waarbij vooral de figuur van Chris van der Hoef naar voren wordt gehaald. Dan zien wij hoe in het laatste decennium een geheel nieuwe stijl zich ontplooit, waarbij de medailleur de penning weer geheel, als in de Renaissance, tot een zelfstandig kunstwerk maakt: in vele gevallen laat hij de commemoratieve functie buiten beschouwing en speelt hij met een gedachte en met een motief binnen de zo besloten en eigen oppervlakte van het metaal en zijn dubbelzijdigheid. Dat dit laatste element hier niet tot uitdrukking gebracht kon worden, is slechts te betreuren, maar vormt een speciale moeilijkheid op een tentoonstelling, waar men eigenlijk de penning in handen zou moeten geven van de bezoekers — een begrijpelijke onmogelijkheid — want dan pas beantwoord de penning aan zijn doel van een kostbaar kleinood te zijn voor de mens en zijn vriendenkring.

N. Z.

VRAGENBUS

De Numismatische Kring te Groningen vraagt: Aan verschillende verzamelaars is de onregelmatige plaatsing van het kantschrift op de nieuwe zilveren guldens opgevallen. Wat is hiervan de reden of bedoeling?

Antwoord:

's Rijks Muntmeester deelt naar aanleiding hiervan mede: de tegenwoordige vervaardigingsmethode brengt mede, dat eerst het kantschrift op de rand van de gladde plaatjes wordt aangebracht, die bij een volgende bewerking van de beeldenaar voorzien worden; hierdoor kunnen de plaatjes in verschillende standen in de muntpers komen, zodat het kantschrift met de letters naar voor- of keerzijde gericht kan voorkomen en op elke plaats van de rand kan beginnen.

**KON. NED. GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE**

De jaarvergadering heeft plaats gehad op 16 juni te Schoonhoven. De ochtend was grotendeels gewijd aan het bezichtigen van de Vakschool voor Goud- en Zilvermeden, Uurwerkmakers en Graveurs, waar de leden door de directeur Maarten Pauw en zijn medewerkers in verschillende groepen door de afdelingen werden geleid. Met grote belangstelling werden de uiteenlopende aspecten van de opleiding in ogenschouwen genomen.

Te 12 uur werd het Genootschap ten stadhuize ontvangen door Burgemeester J. Aten, die na zijn welkomstwoord een uitvoerige uiteenzetting gaf omtrent de in 1575 te Schoonhoven geslagen tinnen noodmunten. 's Middags werden nog de Ned. Herv. Kerk en het Edelambachtshuis bezocht.

In de Huishoudelijke vergadering wijdde de voorzitter allereerst enige woorden aan de nagedachtenis van de in dit voorjaar aan het Genootschap ontvallen leden: A. van der Wiel, Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland en Mr. Dr. P. J. van Gils.

De notulen van de buitengewone vergadering van 10 december 1955 werden ongewijzigd goedgekeurd. In aansluiting hierbij werd medegedeeld, dat nog enkele technische wijzigingen in de daar aangenomen tekst van de nieuwe Statuten noodzakelijk zijn gebleken.

Tot lid werden benoemd: J. W. van der Dussen te Gouda, J. P. Guépin te Amsterdam, Dr. S. van der Linde te Utrecht, M. P. Ripken te Voorburg, A. Slegt te Gouda en het Provinciaal Museum van Drenthe te Assen.

De secretaris, dr. H. Enno van Gelder, die aan de beurt van aftreden

was, werd herkozen als bestuurslid. Het verslag van de penningmeester over 1955 werd gehoord, het rapport van de kascommissie goedgekeurd, waarna décharge verleend werd voor zijn beheer. De begroting 1956 werd vastgesteld overeenkomstig de voorstellen van het Bestuur; maatregelen om de financiële positie van het Jaarboek en van De Geuzenpenning te versterken werden besproken. Als leden van de Kascommissie 1956 werden aangewezen de heren A. J. J. M. Eijssenck en M. J. van der Voort.

Uitvoerig werd gesproken over de plaats van de jaarvergadering 1957: in beginsel werd besloten deze te houden te Maastricht en het Bestuur werd opgedragen te onderzoeken of bij die gelegenheid een gezamenlijke bijeenkomst met de Belgische Société Royale de Numismatique georganiseerd zal kunnen worden.

Bij de rondvraag kwam opnieuw de wijze van candidaatstelling van nieuwe leden ter sprake. Besloten werd dat geen candidaturen behandeld zullen kunnen worden, die niet tijdig schriftelijk aan de leden zijn medegedeeld.

**VERENIGING VOOR
PENNINGKUNST**

De Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen heeft besloten voor het jaar 1956 aan de Vereniging een subsidie te verlenen, met de bedoeling deze wederom in staat te stellen als vroeger jaarlijks twee penningen uit te geven en een krachtiger propaganda te voeren voor het streven van de Vereniging. Dank zij deze subsidie en een klein overschot van de vorige begroting, hoopt het Bestuur nog dit jaar in staat te zijn een tweede penning uit te geven.

Inmiddels is de eerste penning verschenen, een gietpenning ter nagedachtenis van John Rådecker door zijn zoon Han.

De voorzijde met krachtig, impressionistisch gemodelleerde portretkop sluit in zijn opvatting aan bij de keerzijde, die de kunstenaar typeert in zijn geliefde motieven: het meisje als symbool van het immer jonge en schone; de leeuw voor de mannelijke sterkte; de uil, de nacht en daarmee het levensmysterie en de duif, de vrijheidsgedachte weergevend.

*Han Rädecker,
De beeldhouwer John Rädecker*

NUMISMATISCHE KRINGEN

Kring Amsterdam
(Secr.: Keizersgracht 448)

80e bijeenkomst op 11 april 1956 —

De heer G. L. Vaas lichtte een tipje van de sluier op, die over de geschiedenis van China en zijn munten ligt. Aan de hand van enkele duidelijke tekeningen en van een welgekozen reeks munten vertelde hij over de lange geschiedenis van China en over de typen van munten, die door de verschillende dynastieën zijn geslagen.

81e bijeenkomst op 15 mei 1956 —

De aanwezigheid van de grote collectie pauselijke munten en penningen van wijlen W. J. R. Dreesmann die enkele dagen later geveild zou worden, werd door de heer J. Schulman aangegrepen als een welkome gelegenheid over dit onderwerp een en ander te vertellen. Hij vestigde in het bijzonder de aandacht op de unieke continuïteit van deze serie en op de fraaie uitvoering van de stukken, die steeds door de meest vooraanstaande medailleurs zijn ontworpen.

Kring 's Gravenhage
Secr. Lange Voorhout 50

76e bijeenkomst op 25 april 1956 —

De heer J. P. Guépin hield een voordracht met lichtbeelden over „Bactrië, de Griekse munten van Afghanistan”. Deze reeks, in de verzamelingen van het Kon. Penningkabinet bijzonder goed vertegenwoordigd, is van bijzonder belang zowel omdat zij een getuigenis is van de merkwaardige Griekse cultuur aan de grenzen van India, als omdat de munten de voornaamste bron vormen voor de reconstructie van de geschiedenis van deze Griekse staat.

77e bijeenkomst op 30 mei 1956 —

De heer N. E. H. J. J. Zon vertelde van zijn „Numismatische speurtochten in Parijs”. Hij besteedde hierbij in het bijzonder aandacht aan de tegenwoordige penningkunst en deed verslag van de bezichtiging van de Monnaie met een groep Leidse studenten in de kunstgeschiedenis en van zijn bezoeken bij verschillende bekende medailleurs op hun atelier, te weten: Joly, Lay, Belo en Belmondo.

Kring Groningen
(Secr. Nieuwe weg 12/12a)

In zijn openingswoord wees de voorzitter erop, dat deze vergadering speciaal was belegd om te voorzien in de vacature van secretaris, door het aftreden van de heer Polter ontstaan, en daarmee het voortbestaan van de kring te verzekeren; hij verheugde zich over de grote opkomst. Dr. A. N. Zedoks-Josephus Jitta, als gast aanwezig, gaf blijk van de belangstelling van het Kon. Penningkabinet voor het welzijn van deze steeds zo actieve kring.

Na ampele bespreking werd de heer J. A. Elserman tot secretaris en mevrouw O. N. Keuzenkamp-Rooovers tot 2e secretaris gekozen. Deze laatste trad tevens in de plaats van de heer Polter in de penning-commissie. Haar voorstel om een gietpenning te laten maken en voor het ontwerp een prijsvraag uit te schrijven voor de leerlingen van de Academie Minerva vond algemene instemming. Vervolgens werd de heer Polter bij acclamatie tot lid van verdienste benoemd. Bij het bespreken van de plannen voor het nieuwe werkjaar werd besloten voortaan om en om een avond met voordracht en een praat-en-ruilavond te houden.

BUITENLANDS NIEUWS

De penning 1956 van de Société Française des Amis de la Médaille is gewijd aan de in 1950 overleden dichter Joë Bosquet en werd gemodelleerd door de bekende beeldhouwer en medailleur René Iché, die in 1955 is gestorven.

Het Bureau van de Commission Internationale de Numismatique kwam op 7 en 8 mei te Lausanne bijeen. De besprekingen waren in hoofdzaak gewijd aan de voorbereiding van het eerstkomende Internationale Congres, dat in 1961 te Rome zal worden gehouden. Verder kwam overeenstemming tot stand met het bestuur van de F.I.D.E.M., die naar verwachting zal leiden tot een nauwere aanraking tussen de historische bestudering van de penning en de huidige penningproductie. Het verslag van de werkzaamheden van de Commissie over 1956 is onlangs verschenen.

Op de Rembrandt-tentoonstelling te Stockholm, waarvan het oorspronkelijk voor het Amsterdamse Stadhuis bestemde schilderij „Claudius Civilis” het middelpunt vormde, was een documentaire afdeling gewijd aan de geschiedenis van dit Stadhuis. Het Kon. Penningkabinet zond hiervoor drie penningen van Pool en Muller in met afbeeldingen van het gebouw.

In het Musée Monétaire te Parijs werd van april tot juni een uitgebreide tentoonstelling „Ordres de chevalerie et récompenses nationales” gehouden. De fraaie en uitvoerige catalogus vormt een waar handboek op dit gebied.

Op 5 juni werd aan de conservator van het Penningkabinet te Stockholm, Nils Ludvig Rasmusson, door de Universiteit te Lund de titel van doctor honoris causa verleend.

Veiling te Wenen van het 2e gedeelte van de verzameling Apostolo Zeno.

Op 8—9 Juni j.l. had de veiling van bovengenoemde verzameling plaats, die zoals bekend samengesteld is in de 17—18de eeuw n.l. van 1668—1750. Een typisch voorbeeld van de manier van verzamelen in die eeuwen, zonder kwaliteitsgevoel doch met enkele topstukken zowel wat zeldzaamheid en kwaliteit betreft.

Dit tweede deel bevatte het laat Romeinse tijdvak, Byzantijnen, Gothen, Kontorniaten, Romeinse Republiek (met Aes Grave), Grieks goud, Kelten en Turken.

Vele munten waren echter niet mooi, sommige hadden zelfs gaatjes. De catalogus met 20 platen gaf een zorgvuldige, wetenschappelijke beschrijving. Van de mooiste of interessantste stukken wil ik hier enkele prijzen in Oostenrijkse Schillingen (100 O.S. = ± f 15.—) noemen.

In de laat-Romeinse serie: No. 2409, Jovinus 411—413. Solidus (Trier) 18000.—; No. 2423, Petronius Maximus 455 n. Chr. Solidus (Rome) 15000.—.

Een As van Hatria (Bacchus kop en slapende hond) bracht O.S. 3200.— op; een prachtige dupondius (Diana kop met helm en wiel) bracht O.S. 7000.— op, de bekende As (Januskop en voorstevens) een prachtig exemplaar, O.S. 2500.— (naar Nederland).

De veilingen in Wenen gaan geheel anders dan hier. Iedere aanwezige krijgt een groot nummer in zijn hand, dat hij omhoog houdt, zo lang hij wil bieden, en neerklaapt als hij niet verder wil.

De veilinghouder biedt in een razend tempo 10-20-30-40 enz. Telkens valt een nummer van bidders weg, totdat er dus één gegadigde overblijft aan wie het toegeslagen wordt. Een lastig en speciaal voor buitenlanders onprettig systeem, waarbij men zich gauw vergist.

In de reeks van exposities, die maandelijks gehouden worden in de expositiezaal van de Rotterdamse Kunststichting aan de Lijnbaan is in de tweede helft van Juni een tentoonstelling van „Hedendaagse Penningkunst” gehouden, die verzorgd was door het Koninklijk Penningkabinet.

De tentoonstelling werd op 15 juni onder grote belangstelling geopend door Mr D. Giltay Veth, voorzitter van de Vereniging voor Pennigkunst. Voor het geexposeerde wordt verwezen naar de hier p. 29 opgenomen beschrijving.

Bij de onthulling van het Nationaal Monument op de Dam te Amsterdam werd door de stad aan allen, die aan het tot stand komen hebben meegewerkt, een penning uitgereikt. Deze penning, vervaardigd door 's Rijks Munt, werd ontworpen door de beeldhouwer V. P. S. Esser. De voorzijde vertoont een bloem, waaromheen te lezen is: NATIONAAL MONUMENT MCMXL - MCMXLV IV - V - MCMLVI. Op de keerzijde wordt de strofe aangehaald: MAAR GEEST BRAK WET EN STELDE OP DE GESLAGEN BRES DE MENS.

Door de Groningse medailleur Meesters is een eenzijdige gietpenning vervaardigd op het nieuwe bisdom Groningen, met het wapen en de naam van de eerste bisschop en vermelding van Groningen, Friesland, Drenthe en N.O.-Polder, uitmakend het bisdom Groningen.

Naar aanleiding van de Rembrandt-herdenking vervaardigde Pol Dom een gietpenning met het portret van Rembrandt op de voor- en dat van Saskia op de keerzijde.

Jaarvergadering van de Association Internationale des Numismates Professionnels

Tijdens de Pinksterdagen kwamen de leden van de Association Internationale des Numismates Professionnels te Amsterdam bijeen voor de vijfde jaarvergadering, die weer onder leiding stond van de Heer Jacques Schulman. De vergadering werd op Zaterdag 19 mei door de burgemeester van Amsterdam, Mr. Arnold J. D'Ailly, geopend. De President stelde in zijn jaarrapport met genoegen vast, dat de vereniging sedert de vijf jaren van haar bestaan, nagenoeg alle internationaal bekend staande munthandelaren, tezamen 62, onder haar leden telt.

De uit vele landen van Europa en uit de Verenigde Staten tezamengekomen leden bespraken die Zaterdagmiddag verschillende onderwerpen in verband met hun beroep. De belangrijkste besluiten die genomen werden zijn: een betere coördinatie der veilingdata, een reorganisatie van de Commissie voor Publicaties en maatregelen in de strijd tegen valse munten en penningen.

De leden van de Vereniging verzamelden zich Zaterdags aan een banquet, waaraan ook 's Rijks Muntmeester, Dr. J. W. A. van Hengel en de Directeur van het Kon. Penningkabinet, Dr. H. Enno v. Gelder aanzaten. Voor de Zondag was er een excursie georganiseerd naar het eiland Marken, naar Volendam, Edam, Haarlem en Noordwijk. Na een rondvaart door de grachten van Amsterdam waren de leden op Maandag 21 Mei 's morgens aanwezig bij een lezing met lichtbeelden door Dr. H. Enno van Gelder over de geschiedenis van het Koninklijk Penningkabinet in Den Haag. De volgende jaarvergadering zal in Barcelona plaatsvinden. J. S.

Veiling Collectie W. J. R. Dreesmann

Een zeer grote buitenlandse belangstelling voor deze prachtige verzameling Pauselijke munten en penningen die op 22 Mei j.l. bij de fa. Schulman geveild is, was de oorzaak de de meeste munten ver boven de taxatieprijzen gingen. Vooral van Italiaanse en Zwitserse zijde werd er druk geboden. Daar deze verkoping plaats vond één dag na het congres van de Association Internationale des Numismates Professionnels, waren verschillende handelaren uit Italië, Zwitserland, Duitsland en Engeland gebleven; ook particuliere verzamelaars uit België en Duitsland waren aanwezig. Slechts 10% van de verzameling bleef in Nederland.

Voor de munten was meer belangstelling dan voor de penningen. De smaak voor de prachtige werken van b.v. de medailleursfamilie Hamerani is in het buitenland minder ontwikkeld dan bij ons. Van de penningen zijn dan ook vele stukken door Nederlandse verzamelaars aangekocht. Bij de munten waren het vooral de scudi in prachtige kwaliteit en de zeldzamere gouden munten, die de buitenlandse kopers aantrokken.

Enige hoogtepunten van de opgebrachte prijzen zijn de volgende:

No. 4 Clemens VI 1342—52. Grosso papale. Ponte della Sorgia. f 600.— (tax. 400.—) naar Engeland.

No. 30 Hadrianus VI van Utrecht 1522—23. Ducato di camera f 480.— naar Duitsland.

No. 44 Paulus III 1534—49. Doppio ducato di camera door Leone Leoni f 1200.— (tax. 1000.—) naar Zwitserland.

No. 74 Clemens VIII. Scudo 1599 Carpentras f 1150.— (tax. 750.—) naar Italië.

No. 77 Paulus V 1605—21 Quadrupla. f 1150.— (tax. 1250.—) naar Italië.

No. 79 Paulus V Scudo 1619 Ferrara. f 725.— (tax. 450.—) naar Italië.

No. 82 Gregorius XV Scudo 1622 Ferrara f 950.— (tax. 550.—) naar Italië.

No. 83 Urbanus VIII Quadrupla 1640 Avignon. f 1100.— (tax. 500.—) naar Zwitserland.

No. 87 Urbanus VIII Scudo 1624 Ferrara f 1100.— (tax. 600.—) naar Italië.

No. 128 Alexander VIII Quadrupla 1689. f 1600.— (tax. 1250.—) naar Italië.

No. 301 De fraaie penning van Paus Hadrianus VI. f 490.— (tax. 200.—) naar Zwitserland.

No. 482 De historisch interessante penning 1929 op het Concordaat (Kardinaal Gaspari met Mussolini) f 200.— (tax. 90.—) naar Duitsland.

OPROEP

Voor een in 1944 bij Lippmann, Rosenthal en Co, Sarphatistraat, door Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg te Amsterdam, ingeleverde belangrijke collectie Griekse, Byzantijnse en andere gouden en zilveren munten, heeft zich nooit een gegadigde aangemeld. Personen, die gegevens aangaande de oorspronkelijke eigenaar van een dergelijke waardevolle muntenverzameling kunnen verstrekken, worden verzocht zich schriftelijk te wenden tot Beheerders-Vereffenaars van L.V.V.S., Sarphatistraat 47-55, Amsterdam.

Worstelaars

Aspendos, stater
400-300

Deze vergroting van een zilveren stater laat twee worstelaars zien. De munt is geslagen in Aspendos, een oude griekse kolonie in zuid-west Klein-Azië, in de vierde eeuw.

De Grieken moeten daar al vroeg een kolonie gesticht hebben, maar op deze munten komen klein-aziatische namen voor, zodat het lijkt alsof het griekse element langzaam weer werd verdrongen door het inheemse.

Dat zij zich toch grieks bleven voelen, bewijst deze worstelscène. Demosthenes zegt in zijn eerste Philip-pische Redevoering dat je grieken van barbaren kunt onderscheiden, zelfs door de manier waarop ze met elkaar vechten. De barbaar brengt zijn handen naar de plaats die net ge-

troffen werd en laat zo de andere delen ongedekt, maar de echte griek gaat volgens de regelen der kunst te werk.

Dat zien we op onze munt gebeuren. Eerst hebben ze wat om elkaar heen gedraaid, de benen gespreid, de knieën gekromd. Dan pakken ze plotseling tegelijk vast. De koppen tegen elkaar, blijven ze zo een tijdje staan. Dan krijgt een het hoofd van zijn tegenstander naar beneden, of hij knelt het onder de oksel, waarvoor hij zich plotseling omgedraaid heeft. Zo proberen ze elkaar te vloeren. Wie met de rug op de grond ligt, heeft het verloren, als bij ons.

J. P. G.

M. C. HIRSCH A.B. (Harry Glück)

Regeringsgatan 59, Stockholm

Telephon 11 05 56

MÜNZEN UND MEDAILLEN - MONNAIES ET MEDAILLES
COINS AND MEDALS

B. A. SEABY LTD. · MUNTEN EN PENNINGEN

65, Great Portland Street, LONDEN, W. I.,

Uitgevers van: "SEABY's Coin and Medal Bulletin" — Numismatische artikelen
en prijslijsten. Prijs 7/6 d. per jaar.

Zojuist verschenen: "Roman Coins and their Values" door H. A. Seaby,
gebrocheerd 10/6d., linnen band 14/—.

"Roman Silver Coins", Vol. II, door H. A. Seaby,
Tiberius tot Commodus, linnen band, 35/—.

Een lijst van onze andere Numismatische publicaties op aanvraag.

Monnaies et Médailles - Jetons - Sceaux - Décorations

Librairie numismatique

JULES FLORANGE & CIE

S.A.R.L. Capital 400000 fr. - Maison fondée en 1890

17, rue de la Banque - PARIS 2e - Tél. LOUvre 29-32 - R.C. 311.055 B.

P. & P. SANTAMARIA

NUMISMATICA

ROMA

PIAZZA DI SPAGNA 35

HEINRICH PILARTZ

MUNTHANDEL

KEULEN

KLINGELPÜTZ 16 — TEL. 215404

Em. BOURGEY

Expert en Médailles auprès du

Tribunal Civil de la Seine

PARIS 9e

7, Rue Drouot

MONNAIES ET MÉDAILLES

P. CIANI

Expert Numismate

PARIS 9e

54, Rue Taitbout

Monnaies et Médailles

Achat de Collections et de Trouvailles

Librairie Numismatique

JEAN VINCHON & CIE

NUMISMATIQUE GENERALE

PARIS 2e

77 RUE DE RICHELIEU 77 — TEL. RIC. 1611

HANS M. F. SCHULMAN (Zoon van Maurits Schulman, Amsterdam)

545 Fifth Avenue - NEW-YORK - 17 N.Y. U.S.A.

MUNTEN, MEDAILLES, DECORATIES, NUMISM. BOEKEN

Grote voorraad, ook van Nederlandse Munten en Penningen

Geregelde veilingen - Vraagt mijn prijslijsten

N.V. „KONINKLIJKE-BEGEER” VOORSCHOTEN
(HOLLAND)

PENNINGEN — EDELSMEEDWERKEN
RIDDERORDEN EN ERETEKENEN
SPORTMEDAILLES EN INSIGNES

JACQUES SCHULMAN - Keizersgracht 448 - AMSTERDAM

Expert-Numismaat

MUNTEN EN PENNINGEN VAN DE OUDSTE TIJDEN TOT OP HEDEN

EXPERTISE - VERKOOP - INKOOP - VEILINGEN

LEVERANCIER VAN RIDDERORDEN EN ERETEKENEN

Uitgever van: Handboek Nederlandsche Munten 1795-1945 f15.— + f0.25 porto

Munten Nederlandsche Gebiedsdeelen Overzee 1601-1948 f25.— + f0.35 porto

ADOLPH HESS A.G., LUZERN

Haldenstrasse 5 - Telephon 24392

MUNZEN UND MEDAILLEN - MONNAIES ET MEDAILLES

COINS AND MEDALS

SPINK AND SON, LTD. *gevestigd sinds 1772*

FRAAIE MUNTEN EN PENNINGEN
NUMISMATISCHE BOEKEN ENZ.

Uitgever van het maandblad "Numismatic Circular"

Abonnementsprijs 10sh. = f 5.50 per jaar

5. 6 & 7 KING STREET — ST. JAMES'S — LONDON S.W.1.

Tel.: Whitehall 5275

Telegramadres: *Spink, London*

MAISON CLEMENT PLATT

MARCEL PLATT succ^r

19 Rue des Petits Champs PARIS 1e

MONNAIES — MEDAILLES
JETONS — DECORATIONS
LIBRAIRIE NUMISMATIQUE
ANTIQUITES ARCHEOLOGIQUES

MÜNZEN UND MEDAILLEN A.G.

Malzgasse 25 - BASEL

Onder leiding van: Erich Cahn, Dr Herbert Cahn

Belangrijke voorraad munten en penningen uit alle tijdperken en landen

Maandelijks geïllustreerde prijslijsten, gratis op aanvraag

DE GEUZENPENNING

MUNT- EN PENNINGKUNDIG NIEUWS

6e JAARGANG

No 4

OCTOBER 1956

OOST EN WEST IN DE OUDHEID

Het interpreteren van de voorstellingen die de antieke munten dragen is als het ware de fine fleur van de numismatiek. De numismaat kan voor een ogenblik zijn lange lijsten opzij leggen en richt zijn vergrootglas op een enkel muntje. De bedoeling die uit het gekozen muntbeeld spreekt is soms heel goed na te gaan. Dan geven de munten een stuk officiële propaganda weer, die uiterst welkom is als correctief op de niet altijd vriendelijk gezinde geschiedschrijvers.

Nog mooier wordt dit werk wanneer deze schrijvers en andere bronnen haast geheel ontbreken, zodat de numismaat uit de voorstelling alléén de politiek van de betreffende staat of koning moet halen.

Een dorado wat dat betreft vormen de griekse munten van Bactria en India. Hieronder worden verstaan de munten die geslagen werden in de 3e en 2e eeuw voor Christus door griekse koningen die zich afgescheiden hadden van de Seleuciden, opvolgers van Alexander de Grote in Syrië en Perzië. De oostelijkste provincie van dit rijk, Bactria, het gebied dat nu Afghanistan heet, werd in ongeveer 250 zelfstandig, en hier, als in Pakistan en Noord-India hebben de Grieken zich nog twee eeuwen gehandhaafd, tot zij onder de voet werden gelopen door barbaren uit Rusland. We hebben munten van 36 koningen en een koningin. Zelfs als we aannemen dat hier ettelijke onderkoningen bij geweest zijn, dan nog wordt het waarschijnlijk dat in de volte menig-

een hardhandig opzij geschoven werd. Door vergelijking van munttypen is een schema ontstaan van twee rivaliserende families, de familie van Euthydemus en die van Eukratides. Een van diens opvolgers is Antialkidas geweest.

Van deze Antialkidas weten we toe-
vallig iets meer. In Besnagar in India staat nog een pilaar die opgericht werd als herinnering aan een bezoek dat Heliodorus, ambassadeur van An-

DE GEUZENPENNING

DRIEMAANDELIJKE UITGAVE

van het Kon. Ned. Genootschap voor

Munt- en Penningkunde

en van de Vereniging voor

Penningkunst

REDACTIE

Dr A. N. Zadoks-Josephus Jitta

Dr D. A. Wittop Koning

Jhr Ir A. C. von Weiler

REDACTIE-SECRETARIAAT

J. Schulman

Keizersgracht 448

Amsterdam-C.

ABONNEMENTSPRIJS

voor niet-leden van

een der beide verenigingen

f 2.— per jaar

ADVERTENTIES

$\frac{1}{4}$ pagina f 50.— per jaar

POSTREKENING 31187 t.n.v.

Kon. Nederlands Genootschap

voor Munt- en Penningkunde

Amsterdam

tialkidas, gebracht heeft aan een indische koning. Dit moet in ongeveer 100 voor Christus geweest zijn. Aan het eind van zijn inscriptie in de indische taal sluit deze Griek zich aan bij de filosofische deugden die ook uit de Bhagavadgita spreken: zelfbeperking, zelfverloochening, rechtschapenheid. Dit is meer dan een beleefdheid tegenover zijn gastheer. Er zijn andere aanwijzingen die ons doen geloven dat de Grieken gedeeltelijk onder de invloed zijn gekomen van de indische cultuur, als elke vreemde overheerster van India. Maar dit heeft natuurlijk tot wrijving geleid met die Grieken die op de Indiërs neerzagen als op barbaren. Een afspiegeling van deze strijd zou ik op enige munten van Antialkidas willen ontdekken.

We zien Zeus zitten op een troon, met een Nike (Overwinning) op zijn hand, die een krans vasthoudt, eveneens een teken van overwinning. We zien links een olifant aankomen die zijn slurf opheft, als groet lijkt het (afb. 1). Maar op de volgende munt zien we zijn ware bedoeling: de olifant richt zich op om de krans te pakken (afb. 2). Dan loopt hij daarmee triomfantelijk heen (afb. 3), Zeus blijft zitten. Maar zijn vernedering is nog niet compleet. We zien hem op afb. 4 nu naast de olifant lopen, als gevangene in een triomftocht lijkt het wel, in ieder geval, de Nike heeft een zekere plaats gevonden op de kop van de olifant.

Er is hier duidelijk een strijd afgebeeld tussen twee partijen, een Zeuspartij en een Olifantpartij. Wie waren deze partijen? De Olifant is het symbool van India. Veroveraars van dat land tooiden zich met een olifantsscalp, als Alexander de Grote en later de bactrische koning Demetrios. De Tronende Zeus met Nike op de hand is het symbool van Griekenland. Alexander de Grote heeft dit type populair gemaakt. Het is geïnspireerd op de beroemde Zeus van

Afb. 1

Afb. 2.

Afb. 3.

Afb. 4.

Indo-Bactrische munten

Phidias in Olympia, het trefpunt van griekse saamhorigheid. Vooral niet helemaal echte Grieken, als bv. de Macedoniërs zelf, hebben door variaties op dit thema hun philhelleense instelling beleden.

Onze munten getuigen dus van een overwinning van de pro-indische partij op de pro-griekse. Kunnen we nu ook zeggen wie de pro-griekse partij vormden? Misschien, als we bedenken dat de Tronende Zeus meer speciaal, en zeker voor de bactrische burens, het teken geweest was van Antiochus IV, de Seleucide die volgens de theorie van Tarn Eukratides gestuurd had om zijn rechtmatig gebied te heroveren. Eukratides had dat wel gedaan, maar eenmaal ver weg, zichzelf tot onafhankelijk koning uitgeroepen. Dit kan bij een deel van zijn volgelingen afkeer gewekt hebben, want het is opvallend hoe legitimistisch de onderdanen van de Seleuciden dachten. En dit kan onder zijn opvolgers tot een beweging geleid hebben, die hereniging met het westen zocht, wat dan door Antialcidas met indische steun de kop ingedrukt werd.

J. P. GUÉPIN

NOOT. Sinds Whitehead, *Notes on the Indo-Greeks*, Num. Chron. 1947, blz. 30vv. bewees dat de tronende Zeus op een bronzen munt van Eukratides, met links een olifant, rechts een berg, een vrouwelijke „city deity” moet zijn, is de hele theorie dat de olifant de oorspronkelijke god van Kapsi was (het onderschrift luidt op deze munt: de god van Kapsi) aan het wankelen gebracht, met de systemen die daar op zijn gebouwd (Tarn, *The Greeks in Dactria and India*, blz. 213). Hiuen Tsiang is alleen niet doorslaggevend. Deze verhaalt dat in zijn tijd (zeven eeuwen later) bij Kapsi een olifant vereerd werd als genius van een berg, (Kapsi lag ten noorden van Kaboel, de tegenwoordige hoofdstad van Afghanistan).

IN MEMORIAM P. HUIZENGA

geb. 14-1-1880 te Wetsinge (Gr.)

† 20-6-1946 te Leeuwarden.

Er zijn in het verleden collecties bijeengebracht, wier faam na den dood van degene die ze tot stand brachten is blijven voortleven, hetzij dat de collectie als geheel bewaard is (Teyler, Lopas Suasso, van Gelder) hetzij via openbare veiling verspreid is (van Damme, Rijnbende). In al deze gevallen geeft een catalogus een beeld van den auctor, de initiatiefnemer en vermeerderaar en blijft zijn gedachtenis bewaard. Bij het aanschouwen van de kleine doch selecte verzameling, die negen jaar na het overlijden van Huizenga te voorschijn kwam, meende ik, dat ook deze stille verzamelaar recht heeft op een posthume hulde.

Het belang zijner met bescheiden middelen tezamen gebrachte collectie (in ± 25 jaren) ligt niet in de opéénstapeling van extreme rariteiten, al is het relatieve aantal zeldzaamheden gezien de beknoptheid der verzameling bepaald verrassend. Ook is het niet de grote kostbaarheid van het geheel dat imponeert, doch het is m.i. bij uitstek een voorbeeld van datgene, wat met geduld en toewijding ook zonder grote financiële offers kan (kon) worden bereikt. Huizenga, een spoorwegambtenaar toonde zich een meester „in der Beschränkung”. Hij verzamelde niet op jaartal, noch toonde bij belangstelling voor buitenlandse munten. Binnen de begrenzing van al wat tot de Nederlandse numismatiek kon worden gerekend (dus in de Middeleeuwen ook Brabant en Vlaanderen) verzamelde hij op type. Doubletten hield hij er niet op na. Dit wijst reeds op een zekere eenzijdigheid, een stugheid. Huizenga stelde hoge eisen aan de kwaliteit van de munt die hij waardig keurde in zijn collectie te worden opgenomen. Naar uit zijn collectie blijkt, was Huizenga een groot kenner met een fijne neus voor zeldzaamheden. Zo vonden we

als f 3.— van Holland een F.D.C.-exemplaar van het zeldzame jaar 1797. Het is moeilijk aan te nemen dat dit het eerste het beste f 3.—stuk van Holland was, dat hij tegenkwam! Daarentegen troffen wij de halve Arendrijksdaalder van Karel V van Nijmegen aan in matige kwaliteit: Huizenga moet geweten hebben dat deze munt in goede kwaliteit onvindbaar is. Voor de munten van het Koninkrijk had hij slechts matige belangstelling, maar wel was daar een uitstekend ex. van f 3.— van 1823 Brussel. Huizenga was geen verzamelaar bezeten door de „horror vacui”, de open plek, het ontbrekende exemplaar. Hij had geduld, hij wachtte tot zijn intuïtie en kennis hem zeiden dat hij moest toeslaan. Het zou interessant zijn geweest indien wij zouden hebben kunnen vaststellen, waar hij zijn munten vandaan had, doch voor mij staat vast, dat hij de meeste zijner aanwinsten verwierf van ondeskundigen, voor wie het alleen maar „zilver” of „goud” was en die hij aldus van de smeltkroes redde. Huizenga was, naar men mij mededeelde, gebeten op musea, die in zijn dagen veelal vergaarbakken van hoeveelheden munten waren, waarin elke ordening ontbrak en waar doubletten waarnaar een verzamelaar snakte ten eeuwige dage verwaarloosd op opgeborgen schenen.

„Nooit mijn munten naar een museum” heeft hij steeds zijn familie voorgehouden. Hij kon toen niet weten, dat moderne inzichten in museumbeheer, juist ook wat de munten betreft, spoedig een herordening zouden bewerkstelligen, waarbij datgene, dat niet in het kader van de openbare collectie paste, weer zijn weg tot de particuliere liefhebber zou gaan vinden.

Het is het lot van de meeste particuliere collecties dat ze op den duur weer verspreid worden. Daarom is het goed de herkomst van een zeldzame munt vast te leggen. Dit is niet

alleen een daad van piëteit tegenover de elkaar opvolgende verzamelaars, doch dit verschaft ook een pedigree, die met de jaren een relaas geeft van de zwerftochten onzer munten.

Van de zeldzaamheden uit Huizenga's collectie noemen wij:

de gouden $\frac{1}{2}$ cent 1834 (niet in Schulman)

de gouden $\frac{1}{2}$ duit V.O.C. 1767 (niet in Scholten)

de $\frac{1}{2}$ Gouden Ridder 1623 Friesland, de Gehelmde Rijksdaalders 1583 Holland en 1600 Gelderland.

de Leeuwendaalders 1628 Friesland en 1635 Gelderland.

Doch de eerlijkste getuigenis van de mens en verzamelaar Huizenga legt de catalogus af die hij zelf samenstelde: een getuigenis van bijzondere accuratesse en diepgaande belangstelling voor de nederlandse numismatiek. Zijn opsomming van de Latijnse spreuken en afkortingen op Nederlandse munten (met de steeds juiste vertalingen!) benadert de volledigheid en kan tot grondslag dienen van een publicatie, die in ruimere kring zijn nut kan afwerpen. Aan de vooravond van zijn 10de sterfdag past het ons Huizenga met deze woorden te eren en te gedenken. LOD. S. BEUTH

KON. NED. GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

Bij K.B. van 25 juni 1956, no 57 zijn de nieuwe Statuten van het Genootschap, zoals deze door de buitengewone ledenvergadering van 10 december 1955 zijn vastgesteld, goedgekeurd.

Deze Statuten zijn hierdoor officieel in werking getreden, evenals het op dezelfde vergadering vastgestelde nieuwe Huishoudelijk Reglement.

De tekst van Statuten en Huishoudelijk Reglement wordt thans gedrukt en zal binnenkort aan de leden worden toegezonden.

KONINKLIJK PENNING- KABINET

Einde oktober zal in de somptueuze zalen van het Musée Monétaire te Parijs een omvangrijke tentoonstelling van Nederlandse penningen geopend worden. Dankzij de medewerking, die toegezegd is door de kabinetten van Parijs, Brussel en Den Haag en van vele andere instellingen en musea zal een rijk en gevarieerd beeld van de ontwikkeling van de ook in Europees kader zo belangrijke penningkunst in de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden van de aanvang tot omstreeks 1800 gegeven kunnen worden.

Het Kon. Penningkabinet heeft met beide handen deze gelegenheid aangegrepen om in deze bijzonder geschikte en ruime omgeving voor een publiek, dat zeker belangstellend zal zijn, de Nederlandse penningen op moderne en verantwoorde wijze voor het voetlicht te brengen. Zonder aan het historisch verband tekort te doen, zal de tentoonstelling in de eerste plaats een inzicht geven in de ontwikkeling van de penning als zodanig en aandacht schenken aan het werk van de afzonderlijke kunstenaars.

Binnen de omvangrijke reeksen gegoten en geslagen penningen, plakette-penningen, gegraveerde penningen, gilde- en rekenpenningen, zullen vooral de zo zeldzame 16e eeuwse stukken de aandacht trekken, die zelden in zo fraaie selectie bijeen te zien zijn geweest. Ook aan het bijebrengen van een aantal schilderijen, prenten en voorwerpen, die de expositie zullen verlevendigen, wordt zorg besteed.

Een fraaie geïllustreerde catalogus, waarvan de tekst grotendeels door de kabinetten van Den Haag en Brussel wordt verzorgd, zal te zijner tijd verkrijgbaar zijn en zeker ook vele niet-bezoekers interesseren.

BINNENLANDS NIEUWS

Dr. H. Enno van Gelder, Directeur van het Koninklijk Penningkabinet in den Haag zal in samenwerking met Dr. J. W. A. van Hengel, 's Rijks Muntmeester, dit najaar voor de Volksuniversiteit te Amsterdam een cursus geven over *oude en nieuwe munten*.

De cursus, waaraan 2 excursies zijn verbonden, wordt gehouden op 4 achtereenvolgende Maandagavonden, aanvang 1 October om 8.15 uur in de Gem. Universiteit, Oudemanspoort. Kaarten zijn verkrijgbaar à f 4.60, f 6.10 of f 7.60 (naar keuze en draagkracht van de hoorder) op het Secretariaat van de Volksuniversiteit, Keizersgracht 708, Amsterdam, dagelijks van 10-5 uur, 's Zaterdags tot 12.30 uur.

Bij schriftelijke aanmelding wordt men verzocht tegelijkertijd het cursusgeld, verhoogd met portokosten voor het opzenden van de kaart, te storten op postgiro 34910 of gem.-giro V 18 ten name van de Volksuniversiteit Amsterdam.

Numismatische opmerkingen van bezoekers op de kunst- en antiekbeurs te Delft

De vitrines met munten, penningen en decoraties op deze Beurs, die van 10 aug.—2 sept. in het „Prinsenhof” gehouden is, hebben veel belangstelling getrokken. De meeste van de ± 25,00 bezoekers kwamen voor het eerst in aanraking met de numismatie en men kon merken dat er veel interesse voor bestond, speciaal als men over de stukken enkele historische bijzonderheden vertelde.

De meeste interesse ging uit naar de Nederlandse munten en penningen, doch de schoonheid van de Griekse munten wekte bewondering, terwijl de kleuren van de linten der decoraties iedereen aantrokken. Maar ook werden er door het publiek enkele opmerkingen gemaakt die wij U niet willen onthouden:

Een jong meisje, dat een Friese sceatta bekeek riep uit „O kijk, een surrealistische munt!”

Een heer die enkele zilveren Nederlandse munten uit de 16e en 17e eeuw in zijn hand nam en zag dat deze niet volkomen rond waren vertelde aan zijn vrienden dat al deze munten vroeger in een rand gemonteerd waren geweest en dan onregelmatig uit die rand gesneden waren!

Een vraag die vaak gesteld werd, was of nu werkelijk al deze munten gecirculeerd hadden of dat ze alléén maar voor decoratieve doeleinden „gegoten” (sic!) waren.

De mooie groene, bruine enz. patine op de Romeinse bronzen munten ontlokte enkele bezoekers de opmerking dat deze aardig „beschilderd” waren.

Een heer en dame stonden zeer lang de munten te bekijken en zeiden tenslotte dat zij ook enkele munten hadden die zij eens aan het Kon. Penningkabinet ter beschrijving had opgezonden, en dat zij ze later ook hadden gestuurd naar een 'muntenfirma' in Amsterdam ter beschrijving. Tot hun verbazing klopten beide beschrijvingen precies!!

Hoewel wij pret hadden over deze en andere uitlatingen, deed het ons veel meer genoegen de belangstelling van het 'grote publiek' niet-verzamelaars te zien en te horen, als zij deze munten en penningen bekeken, die een bijdrage leveren bij de bestudering van de geschiedenis en van de ontwikkeling van de kunst in al zijn vormen.

J. S.

In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen is ter gelegenheid van de herdenking van de driehonderdvijftigste geboortedag van Rembrandt door de beeldhouwer prof. V. P. S. Esser een penning vervaardigd. Exemplaren zijn aangeboden aan H.M. de Koningin en aan Z.K.H. Prins Bernard, aan de gemeenten Amsterdam, Rotterdam en Leiden en aan een aantal personen, die een belangrijk aandeel hebben gehad in de organisatie van de in het Rembrandtjaar gehouden tentoonstellingen.

De in brons gegoten, groen gepatineerde penning vertoont aan de vz. een krachtig geschetst portret van de Meester, in naar rechts gewend profiel, aan de kz. de letter R, waarmee hij vaak signeerde.

Voor de vervaardiging zijn twee verschillende modellen gebruikt, die dezelfde opzet vertonen, doch in maat en uitvoering van elkaar afwijken. Bovendien is nog ieder exemplaar door de kunstenaar zelf afzonderlijk bewerkt, zodat elk stuk een eigen cachet bezit.

Ter gelegenheid van het Rembrandtjaar is door de Koninklijke-Begeer te Voorschoten een gietpenning uitgegeven naar modelé van de beeldhouwer H. D. Janzen te Amsterdam. De voorzijde geeft een — lachend — portret van Rembrandt, naar een zelfportret gemaakt. Op de keerzijde ziet men de schilder aan het werk voor zijn ezel; een bundel zonlicht valt op het doek.

De beeldhouwer Pol Dom vervaardigde een grote gietpenning met portretten van Rembrandt en van Saskia.

V. P. S. Esser

Rembrandt

Gedurende de zomermaanden werd in de Vleeshal te Haarlem ter gelegenheid van het Nationaal Landjuweel 1956/7 ter herdenking van de toneelschrijver Pieter Langendijk een tentoonstelling geheten „Rendez-vous der Rederijkers — Vijfhonderd jaar toneel” gehouden. Het Kon. Penningkabinet droeg hieraan bij door de inzending van enkele 17e eeuwse toegangspenningen voor de Amsterdamse Schouwburg, en de Nederduitse Akademie, lidmaatschapstekenen van de Rederijkerskamers „In Liefde Bloeiende” en „Uyt levender Jonste” te Amsterdam en „Het Bloemken Jesse” te Middelburg, benevens een draagschildje van de kamer „Liefde wert bewesen” te Leiden.

Voor de tentoonstelling „Schip en werven”, die in het Stedelijk Museum te Schiedam gehouden is, stelde het Kon. Penningkabinet een aantal penningen uit de 17e en 18e eeuw beschikbaar, die betrekking hebben op het behandelde onderwerp.

De Staat der Nederlanden ontving ten behoeve van het Rijksmuseum van Mevrouw A. Gravin von der Goltz-Brantsen te Arnhem twee penningen ten geschenke.

Beide hebben betrekking op Jacob Mossel, gouverneur-generaal van Nederlands-Indië. De eerste is een geslagen gouden penning van J. G. Holtzhey uit 1760. Het tweede stuk is een gegraveerde door een rand omgeven plaat bij het overlijden van de Gouverneur in 1761. Dit unicum werd in Batavia vervaardigd. Voor afbeeldingen van deze penningen verwijzen wij naar O.K.W.-Mededelingen 20 (1956), blz. 441.

In het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage wordt van 29 augustus tot 1 november de tentoonstelling „L'Italia splendida” gehouden. Als ondertitel draagt deze tentoonstelling „Pronk-

juwelen der Italiaanse Sierkunst”.

In de chronologisch gerangschikte catalogus zijn onder de 15e eeuw — echter zonder een afzonderlijke categorie-indeling, die wij bij andere onderdelen zoals weefsels en borduursels en ceramiek wel aantreffen — een collectie renaissance penningen opgenomen (nos 96 t/m 114), voor het merendeel afkomstig uit de vroegere collectie Hofstede de Groot, die zich voor wat dit gedeelte betreft in het Haagse Museum bevindt. Daar blijken de inleiding hier onder sierkunst kunstnijverheid wordt verstaan, moeten wij ons wel afvragen of de penning hieronder valt. Deze immers hoort onder de beeldhouwkunst thuis en is niet alleen siervoorwerp, daar dit ook van kleine beeldhouwwerkjes gezegd zou kunnen worden, waarbij ik naar het Engeltje (cat. 219) zou willen verwijzen, hoewel wij hier nog aan een tafelstuk zouden kunnen denken. Afgezien van dit alles is het echter altijd weer een vreugde, dat de mooie renaissance-penningen onder de aandacht van het publiek worden gebracht en dan kunnen wij, met negatie van de ondertitel en het daarbij behorende commentaar, niet anders zeggen dan dat zij horen bij het Italia Splendida.

N. ZON

Een penning van Louise Metz

In een vrij hoog reliëf is de portretbuste gegeven van Scaliger, krachtig op de voorzijde van deze gegoten penning geboetseerd. De hand met de veer raakt de rand van het penningvlak en schijnt deze als het ware te bepalen. Links boven in het vlak is zijn wapen gegeven, een door een dubbele adelaar bekroonde ladder, die dus aan zijn naam ontleend is. De vlak gehouden keerzijde vertoont een kalender, zoals wij deze van de kalenderpenningen kennen.

Josef Justus Scaliger, een Nederland-

se geleerde die leefde van 1540 tot 1609, was hoogleraar in Leiden en wordt als een van de grootste geleerden van de Renaissance beschouwd. Hij was klassiek filoloog en vooral kenner van antieke tijdrekenkunde. Zijn werk „De emendatione temporum” verscheen te Parijs in 1583, terwijl in 1598 een tweede druk in Leiden verscheen. Verder is zijn „The-saurus temporum,” dat in 1606 te Leiden het licht zag, een bekend werk. De penning werd in particuliere opdracht vervaardigd en aangeboden

aan Walter van Wijk, die zich eveneens met deze wetenschap bezig houdt.

Mevrouw Metz, die sedert geruime tijd in Parijs woonachtig is, heeft als kunstenaressen een grote belangstelling voor de penningkunst, die naast haar andere werk op het gebied van beeldhouwkunst haar grote liefde heeft.

Zij ontwierp reeds verschillende penningen o.a. in opdracht van de Monnaie in Parijs en ook van de Rotterdamse Kunststichting, doch daarnaast ook gaf zij vrij werk.

*Louise Metz,
Josef Justus Scaliger
(verkleind)*

De catalogus van de tentoonstelling te Brussel, verlucht met 20 platen, is verkrijgbaar tegen 50 BF. (PCR. 1253.79, Société royale de Numismatique, Brussel).

BUITENLANDS NIEUWS

Tentoonstelling te Essen.

Op de tentoonstelling „Werdendes Abendland an Rhein und Ruhr” die thans met groot succes wordt gehouden in de Villa Hügel te Essen (eens de wijdse woning van de familie Krupp), is ook aan de muntvondsten grote aandacht besteed. Verscheidene muntschatten uit de gehele periode die deze expositie beslaat — van de 1e eeuw v. C. tot de 12e eeuw na C. — zijn op instructieve en aantrekkelijke wijze uitgesteld. Fotografische vergrotingen van de meest typische of merkwaardige stukken dienen nog ter verduidelijking.

Van Nederlandse zijde zond het Centraal Museum een aantal in Dorestad geslagen Merovingische en Karolingische munten in en het Fries Museum een deel van de Karolingische muntschat van Pingjum. Voor Nederland van belang was ook de vondst van sceatta's uit Kloster Barte (Oost-Friesland), alle van het type Hallum, dus volgens de jongste onderzoekingen in Friesland geslagen.

Tentoonstelling te Brussel

Een tentoonstelling, „Kunst in de Munten” genoemd, zal plaats hebben in de Koninklijke Bibliotheek van België, 3, Museumstraat, Brussel, van 9 november tot 8 december 1956. Ze is ingericht door de Société royale belge de Numismatique en het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek.

Munten uit alle tijdperken van de Griekse Oudheid tot de Renaissance zijn tentoongesteld samen met uitstekende fotografische vergrotingen van hun voor- en keerzijde (Fotografie

door de heer Frédéric Dubus). Dank zij deze vergrotingen, waarvan enkele een hoogte van 65 cm terwijl de andere 18 cm bereiken, kunnen de bezoekers de vele aspecten van de muntkunst naar waarde schatten.

De Griekse munten met hun prachtige mensen- en dierenbeelden zijn natuurlijk zeer talrijk: een dekadrachma uit Athene met het hoofd van Athena en de Marathonuil met uitgespreide vleugels; enkele munten met mooie paarden uit Thrakië en Makedonië; arenden die een moerhaas verslinden en de schone krab uit Akragas. Verder hebben wij nog portretten van de hellenistische vorsten tot Kleopatra met Antonius op de keerzijde.

De portretkunst is eveneens vertegenwoordigd door een hele reeks Romeinse keizers en keizerinnen, van de jonge Augustus tot Constantinus de Grote, en door enkele Renaissanceportretten.

De kunst van de middeleeuwen heeft ons composities gelaten waarin de mensenfiguur met architecturale elementen gecombineerd is: het schild van Lodewijk van Male, de gouden reaal uit Dordrecht, de Duitse brak-teaten. En, eindelijk, hebben we enkele keltische interpretaties van mensenhoofden en van dieren, ten slotte ook een munt met het oog en een andere met de *epsilon* die de „abstracte” kunst der Kelten vertegenwoordigen.

De tentoonstelling „Kunst in de Munten” wordt ingericht op initiatief en onder leiding van Dokter J. Desneux, Voorzitter van de Société royale de Numismatique, die wij hartelijk danken voor de gelegenheid die hij ons geboden heeft de schatten van ons Penningkabinet beter te laten kennen. Bezoeken aan de tentoonstelling zullen voor de groepen, die zulks aanvragen, ingericht worden onder leiding van het wetenschappelijk personeel van het Penningkabinet.

F. BAILLION

D.d. Conservator van het Penningkabinet te Brussel.

In verschillende kranten heeft een bericht gestaan dat enkele Sicilianen gearresteerd zijn wegens het verkopen van een gedeelte van een muntvondst van munten van Gela (een oude stad op Sicilië, die munten geslagen heeft in de eeuwen v. Chr., met het bekende type van een zwemmen-de stier — riviergod —, met een man-nengezicht).

Bijzonderheden ontbreken nog, zo-wel over het belang van de vondst, als over het aantal dat door de auto-riteiten in beslag genomen is en — voorzover bekend — in het Museum te Syracuse ondergebracht.

Ze zijn gevonden in een grote vaas tijdens het uitgraven van een kelder. Volgens het kranten-verslag zouden er ook al vervalsingen van de origi-nele stukken gemaakt zijn en tussen de echte gemengd zijn en zo ver-kocht! Vandaar de arrestaties.

Wat echter niet duidelijk is, is het volgende krantenbericht:

„Volgens de archeologen zou één der munten, welke de politie inmiddels in beslag heeft genomen, de geschie-denissen kunnen wijzen van Gela, waar het Amerikaanse zevende leger tij-dens de tweede wereldoorlog geland is. Het is een sestertius, die geslagen werd in de dagen van Titus Flavius Domitianus Augustus, die van 81-96 geregeerd heeft. Tot dusver is aange-nomen, dat Gela nadat Perintius de stad had afgebrand en de bevolking ontvoerd in 250 v. Chr. nooit weer was opgebouwd. Maar door de vondst van de munt zou misschien het be-wijs geleverd kunnen worden, dat Gela wel is opgebouwd en voortbe-staan heeft tot in het Christelijke tijdperk.”

Tot zover het krantenbericht!

NUMISMATISCHE KRINGEN

Kring Amsterdam

(Secretariaat: Keizersgracht 448)

82e bijeenkomst op 12 september 1956

— De Heer H. H. Zwager, Hist. Drs. verklaarde in zijn voordracht, „een uur mythologie” genoemd, de goden en godinnen die op munten en pennin-gen staan afgebeeld, op de hem eigen vlotte en welsprekende wijze.

Kring 's-Gravenhage

(Secretariaat: Lange Voorhout 50)

78e bijeenkomst op 27 september 1956

— Dr. H. Enno van Gelder sprak over „het zestiende eeuwse kleingeld in ons land: de vondst Zuidlaren”. Deze in 1928 aan de dag gekomen vondst, die sedertdien bewaard wordt in het Pro-vinciaal Museum te Assen, is vooral merkwaardig, omdat hij uitsluitend uit klein geld bestaat: ruim 2600 muntjes, die tezamen een bedrag van ruim 8 gulden vertegenwoordigen.

Kring Groningen

(Secretariaat: Nieuwe weg 12a)

25e bijeenkomst op 27 juni 1956 —

De bijeenkomst werd gehouden ten huize van dr. W. A. Hofman, Osse-markt 6. Na het nuttigen van een kopje koffie heette de gastheer de 12 aanwezigen welkom in zijn woning, waarna hij hen een uur in gespannen aandacht hield met een lezing over de geschiedenis van zijn huis en de bewoners sedert 1722, aangevuld door exemplaren van zijn verzameling Academiepenningen.

26e bijeenkomst op 25 september 1956

— Onder leiding van prof. dr. W. Glasbergen en dr. A. N. Zadoks-Josephus Jitta werden in het Provin-ciaal Museum van Drenthe de recente, opzienbarende muntvondsten bezich-tigd.

PUBLICATIES

Kunstgeschiedenis der Nederlanden

onder redactie van Dr. H. E. van Gelder en Prof. Dr. J. Duverger, 3 delen, 3e druk, Utrecht enz. 1954-1956.

Zojuist is bij de Uitgeversmaatschappij De Haan het derde en laatste deel van deze kunstgeschiedenis verschenen, waarin tevens het register over het gehele werk is opgenomen, zodat ook de andere delen gemakkelijker hanteerbaar worden.

Als geïnteresseerde lezer begint men steekproeven te nemen en het is bijna vanzelfsprekend, dat ik de keuze liet vallen op het algemene kenwoord „penningen”. De verwijzing bracht mij alleen naar het derde deel, de pagina's 232-233. Daar dit deel het einde van de zestiende eeuw tot onze tijd in Zuid-Nederland bevat, is mijn eerste verwondering over de enkele plaats, waarnaar wordt verwezen, begrijpelijk. Deze wordt echter nog groter als ik nog géén pagina druk alleen vind medegedeeld en ik citeer hier letterlijk: „Medailles of penningen werden meestal door edelsmeden vervaardigd. De eerste werkelijke (sic!) medailles — en hiermede bedoelen wij een sier- of herinneringsvoorwerp zonder betaalwaarde — enz.”

Hierna worden dan enkele 16e en 17e eeuwse medailleurs genoemd en één uit de 18e eeuw ... Afgezien nog van de hier door J. Duverger en J. Versyp in dit hoofdstuk neergeschreven onzin, moeten wij ons steeds weer afvragen, of de heren maar iets neerschrijven zonder ooit moeite te doen een zaak eens serieus te onderzoeken.

Ik zou hen willen adviseren bij de aanstaande tentoonstelling van Nederlandse penningkunst in Parijs de moeite te nemen om hier eens te gaan kijken, dan kunnen zij constateren, dat tot de 18e eeuw wel iets meer ge-

presteerd is. Ook een bezoek aan de grote tentoonstellingen in Rome, Londen en Stockholm van moderne penningkunst was bepaald aanbevelenswaard geweest, als men zich niet de moeite wil getroosten de Kabinetten in Brussel of Den Haag te bezoeken.

Verder blijkt de penningkunst van de noordelijke Nederlanden wel eens te worden genoemd, maar het register verwijst hier niet naar. Zo spreekt Hudig (II, 269) over „een bijzonder soort van edelmetaalgebruik: de penningkunst” in het hoofdstuk over „de kunstnijverheid van de zestiende eeuw”, maar komt niet verder dan het aanhangsel van de penningkunst: de plaquettepenningen en de gegraveerde penningen.

Verder blijven de penningkunst en de medailleurs ongenoemd en bij het doorzoeken van het werk op de plaatsen waar men nog althans iets over dit onderwerp meent te zullen aantreffen, ontbreekt het.

Afgezien van de indeling van penningkunst bij de kunstnijverheid, die ik onjuist vind, is de penning naast zijn equivalent de prentkunst er wel triest van afgekomen.

In het register treffen wij in het Zuid-Nederlandse deel aan Jan Toorop en voor de Noordelijke Nederlanden J. Th. Toorop. Is de Toorop van de XX (III, p. 274) een andere Toorop, die „in het katholicisme vlucht” (II, p. 424)?

(Wil de auteur zijn uitgebreide correspondentie hierop eens nazien? Hij zal dan toch wel tot de conclusie komen, dat Toorop jaren gevochten heeft tegen de aandrang, die zijn vrouw Annie hierop uitoefende).

Het zijn slechts enkele uit bladeren verkregen notities. Hopelijk zijn er niet meer onjuistheden, maar we kunnen het ons nauwelijks voorstellen.

N. ZON

M. C. HIRSCH A.B. (Harry Glück)

Regeringsgatan 59, Stockholm

Telephon 11 05 56

MÜNZEN UND MEDAILLEN - MONNAIES ET MEDAILLES
COINS AND MEDALS

B. A. SEABY LTD. · MUNTEN EN PENNINGEN

65, Great Portland Street, LONDEN, W. I.,

Uitgevers van: "SEABY's Coin and Medal Bulletin" — Numismatische artikelen
en prijslijsten. Prijs 7/6 d. per jaar.

Zojuist verschenen: "Roman Coins and their Values" door H. A. Seaby,
gebrocheerd 10/6d., linnen band 14/—.

"Roman Silver Coins", Vol. II, door H. A. Seaby,
Tiberius tot Commodus, linnen band, 35/—.

Een lijst van onze andere Numismatische publicaties op aanvraag.

Monnaies et Médailles - Jetons - Sceaux - Décorations

Librairie numismatique

JULES FLORANGE & CIE

S.A.R.L. Capital 400000 fr. - Maison fondée en 1890

17, rue de la Banque - PARIS 2e - Tél. LOUvre 29-32 - R.C. 311.055 B.

P. & P. SANTAMARIA

NUMISMATICA

ROMA

PIAZZA DI SPAGNA 35

HEINRICH PILARTZ

MUNTHANDEL

KEULEN

KLINGELPÜTZ 16 — TEL. 215404

Em. BOURGEY

Expert en Médailles auprès du

Tribunal Civil de la Seine

PARIS 9e

7, Rue Drouot

MONNAIES ET MÉDAILLES

P. CIANI

Expert Numismate

PARIS 9e

54, Rue Taitbout

Monnaies et Médailles

Achat de Collections et de Trouvailles

Librairie Numismatique

JEAN VINCHON & CIE

NUMISMATIQUE GENERALE

PARIS 2e

77 RUE DE RICHELIEU 77 — TEL. RIC. 1611

HANS M. F. SCHULMAN (Zoon van Maurits Schulman, Amsterdam)

545 Fifth Avenue - NEW-YORK - 17 N.Y. U.S.A.

MUNTEN, MEDAILLES, DECORATIES, NUMISM. BOEKEN

Grote voorraad, ook van Nederlandse Munten en Penningen

Geregelde veilingen - Vraagt mijn prijslijsten

N.V. „KONINKLIJKE-BEGEER” VOORSCHOTEN

(HOLLAND)

PENNINGEN — EDELSMEEDWERKEN

RIDDERORDEN EN ERETEKENEN

SPORTMEDAILLES EN INSIGNES

JACQUES SCHULMAN - Keizersgracht 448 - AMSTERDAM

Expert-Numismaat

MUNTEN EN PENNINGEN VAN DE OUDSTE TIJDEN TOT OP HEDEN

EXPERTISE - VERKOOP - INKOOP - VEILINGEN

LEVERANCIER VAN RIDDERORDEN EN ERETEKENEN

Uitgever van: Handboek Nederlandsche Munten 1795-1945 f15.— + f0.25 porto

Munten Nederlandsche Gebiedsdeelen Overzee 1601-1948 f25.— + f0.35 porto

ADOLPH HESS A.G., LUZERN

Haldenstrasse 5 - Telephon 24392

MUNZEN UND MEDAILLEN - MONNAIES ET MEDAILLES

COINS AND MEDALS

SPINK AND SON, LTD. *gevestigd sinds 1772*

FRAAIE MUNTEN EN PENNINGEN
NUMISMATISCHE BOEKEN ENZ.

Uitgever van het maandblad "Numismatic Circular"
Abonnementsprijs 10sh. = f 5.50 per jaar

5. 6 & 7 KING STREET — ST. JAMES'S — LONDON S.W.I.

Tel.: Whitehall 5275

Telegramadres: Spink, London

MAISON CLEMENT PLATT

MARCEL PLATT succ^r

19 Rue des Petits Champs PARIS 1e

MONNAIES — MEDAILLES
JETONS — DECORATIONS
LIBRAIRIE NUMISMATIQUE
ANTIQUITES ARCHEOLOGIQUES

MÜNZEN UND MEDAILLEN A.G.

Malzgasse 25 - BASEL

Onder leiding van: Erich Cahn, Dr Herbert Cahn

Belangrijke voorraad munten en penningen uit alle tijdperken en landen

Maandelijks geïllustreerde prijslijsten, gratis op aanvraag

TE KOOP

TEGEN ELK REDELIJK BOD

MIJN PENNINGVERZAMELING (140 stuks, w.o. alle penningen van de Ver.
voor Penningkunst) met 20-ladig, keurig uitgevoerd penningkastje en een in
prima staat verkerend exemplaar van „HEDENDAAGSCHE PENNING-
KUNDE” van Mr. Gerard van Loon, uitg. 1732, bij Chr. v. Lom, 389 pag.
M. A. J. Kelling, huize „Dennenrode” Barchem (Gld.)